

EESTI MAAÜLIKOOL
Majandus- ja sotsiaalinstituut

Andre Kurg

**ETTEVÕTETE LOOMINE JA ELLUJÄÄMINE EESTI
MAAKONDADES JA SEDA MÕJUTAVAD
PIIRKONDLIKUD TENDENTSID AASTATEL 2004-2015**

**ENTERPRISE CREATION AND SURVIVAL IN ESTONIAN
COUNTIES IN AND REGIONAL FACTORS AFFECTING IT IN
THE PERIOD OF 2004- 2015**

Magistritöö
Ökonoomika ja ettevõtluse õppekava

Juhendaja: Anne Põder, *Dr*

Tartu 2019

Eesti Maaülikool Kreutzwaldi 1, Tartu 51014		Magistritöö lühikokkuvõte	
Autor: Andre Kurg		Õppekava: Ökonoomika ja ettevõtlus	
Pealkiri: Ettevõtete loomine ja ellujäämine Eesti maakondades ja seda mõjutavad piirkondlikud tendentsid aastatel 2004-2015			
Lehekülgi: 53	Jooniseid: 11	Tabeleid: 5	Lisasid: 3
Osakond: Majandus- ja sotsiaalinstituut ETIS-e teadusvaldkond ja CERC S-i kood: S188 Juhendaja(d): Anne Põder, <i>Dr</i> Kaitsmiskoht ja -aasta: Tartu 2019			
<p>Ettevõtlus on oluline regionaalarengut mõjutav protsess, kus läbi ettevõtete loomise luuakse uusi töökohti, pakutakse elanikele stabiilset sissetulekut ning rohkem tooteid ja teenuseid. Ettevõtted peavad olema aga jätkusuutlikud, nad peavad ellu jääma ja olema suutelised konkureerima turul. Käesoleva magistritöö eesmärk on välja selgitada Eesti piirkondlik jaotus tulenevalt ettevõtete asutamis- ja ellujäämismäärast ning leida, missugused piirkondlikud tendentsid mõjutavad ettevõtete ellujäämist. Töös kasutatakse kvantitatiivseid sekundaarandmeid Eesti Statistikaameti ja Eesti Töötukassa andmebaasidest. Esmalt kirjeldatakse asutamis-, likvideerimis- ning ellujäämismäärasid Eesti maakondades, seejärel jaotatakse Eesti maakonnad tulenevalt asutamis- ja ellujäämismäärast neljaks piirkonnaks. Läbi regressioonianalüüsi leitakse seoseid ellujäämismäär ja piirkondlike tendentside vahel. Eesti maakondade võrdluses on kõige perspektiivsem Harju maakond, kus on kõrgem ettevõtete asutamismäär kuid madalam ellujäämismäär. Probleemsemad piirkonnad on Ida-Viru ja Jõgeva maakond, kus on nii madal ettevõtete asutamis- kui ka ellujäämismäär. Regressioonianalüüsi tulemusena leiti, et ellujäämismäär mõjutavad ettevõtete asutamismäär, töötusemäär, ja keskmine brutotunnipalka. Edasised uuringud on võimalikud käesolevale tööle tuginedes pikema perioodi jooksul, kus uuritakse erinevaid sotsiaalseid, kultuurilisi ja majanduslike tegureid seoses ellujäämismääraga. Samuti saab kasutada piirkondade jaotust ellujäämis- ja asutamismäärade alusel, kus Eesti jaotati majanduslikult edult neljaks piirkonnaks. On võimalik uurida kas selle jaotuse alusel on piirkondlikke erinevusi teguritega, millega on</p>			

statistiliselt oluline seos.
Märksõnad: ettevõtlus, ettevõtete asutamismäär, ettevõtete ellujäämismäär

Estonian University of Life Sciences Kreutzwaldi 1, Tartu 51014		Abstract of Master's Thesis	
Author: Andre Kurg		Speciality: Economics and entrepreneurship	
Title: Enterprise creation and survival in Estonian counties in and regional factors affecting it in the period of 2004- 2015			
Pages: 53	Figures: 11	Tables: 5	Appendixes: 3
Department: Institute of Economics and Social Sciences Field of research and (CERC S) code: S188 Supervisor(s): Anne Põder, Dr Place and date: Tartu 2019			
<p>Entrepreneurship is an important process that influences regional development, creating new jobs through business creation, providing stable income for the population and more products and services. But businesses must be sustainable, they must survive and be able to compete in the market. The purpose of this Master's thesis is to identify the regional distribution of Estonia due to the rate of establishment and survival of companies and to find out what regional trends affect the survival of companies. Quantitative secondary data from the database of Statistics Estonia and the Estonian Unemployment Insurance Fund are used in the thesis. First, the rates of foundation, liquidation and survival in Estonian counties are described, then the counties of Estonia are divided into four regions according to the establishment and survival rate. Relationships between survival rates and regional tendencies are found through regression analysis. In the comparison of Estonian counties, Harju County is the most perspective, with a higher establishment rate but a lower survival rate. The most problematic areas are the counties of Ida-Viru and Jõgeva, where there is a low rate of establishment and survival of companies. As a result of the regression analysis, it was found that the survival rate is influenced by the establishment rate, the unemployment rate, and the average gross hourly wage. Further research is possible on the basis of this work over a longer period of time, examining various social, cultural and economic factors related to survival rates. It is also possible to use the division of regions according to the survival and establishment rate, where Estonia was divided into four regions economically. It is possible to investigate whether there are regional differences in</p>			

the factors that have a statistically significant relationship based on this distribution.
--

Keywords: entrepreneurship, firm survival, enterprise creation, entrepreneurial exit.

SISUKORD

SISSEJUHATUS	6
1. Ettevõtlus ja ettevõtte ellujäämine regionaalsest aspektist lähtuvalt.....	9
1.1. Ettevõtluse määratlus.....	9
1.2. Ettevõtluse roll regionaalarengus	12
1.3. Ettevõtte ellujäämist mõjutavad tegurid	15
2. Ettevõtete loomine ja ellujäämismäär Eesti maakondades aastatel 2004-2015	19
2.1. Andmed ja meetodika.....	19
2.2. Analüüsi tulemused	21
2.2.1. Ettevõtete asutamisest ja likvideerimisest maakonniti perioodil 2004-2015.....	21
2.2.2. Ettevõtete ellujäämismäär maakonniti perioodil 2004-2013.....	26
2.2.3. Ettevõtete asutamisrežiim Eesti maakondades	28
2.2.4. Ettevõtete ellujäämismäära seosed piirkondlike teguritega.....	31
2.3. Järeldused	39
KOKKUVÕTE	42
KASUTATUD KIRJANDUS	45
LISAD	48
Lisa 1. Loodud ettevõtted Eesti maakondades 1000 tööealise elaniku kohta perioodil 2004-2015	49
Lisa 2. Likvideeritud ettevõtted Eesti maakondades 1000 tööealise elaniku kohta perioodil 2004-2015	50
Lisa 3. Ellujäämismäär kolmandal aastal Eesti maakondade võrdluses aastatel 2004-2009 ja 2013.	51
Lihtlitsents lõputöö salvestamiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks ning juhendaja(te) kinnitus lõputöö kaitsmisele lubamise kohta.....	52

SISSEJUHATUS

Majandusarengu seisukohalt on ettevõtluse arendamine ja soosimine ülioluline, kuna sellega tagatakse elanikkonnale paremad tingimused töö leidmiseks ning loomulikult sissetulekute suurendamiseks. Suurenenud sissetulek soodustab tarbimise kasvu, mis on omakorda positiivse mõjuga piirkonna majanduskasvule. Tarbimise suurenemine soodustab ka uute ettevõtete teket, mis viib konkurentsi suurenemiseni. Ettevõtete rohkus aga parandab kaupade ja teenuste kättesaadavust, hinda ja mitmekesisust, mis kõik on arenenud riikides valitseva turumajanduse omadusteks.

Ettevõtluse soodustamiseks on olulised mitmed tegurid, nagu inimesed, raha, energia, materjal. Inimesed on olulised nii tootmise protsessis kui ka lõppprodukti tarbijana. Pole mõtet toota kaupa, millele pole tarbijat ning tootmine pole võimalik, kui pole töö tegijat ega idee algatajat. Sellest tulenevalt võivad ettevõtluskeskkonnas olla suured erinevused regionaalsel tasandil.

Järjest enam leiab päevakaja regionaalarengus toimuvad muutused. Täpsemalt rahvastiku liikumine keskustesse, Eestis mitmete piirkondade elanikkonna vähenemine, töökohtade kui ka töötajate puudus Eesti teatud piirkondades ja muu sellega kaasnev. Regionaalarengu probleemi tunnistajaks riiklikul tasandil on kindlasti ka 2017. aastal toimunud haldusreform, mille eesmärk oli küll kohalike omavalitsuste võimekuse kasv, kuid kus probleemi algena võib näha ka just piirkonna elanike vähesust. Üheks valdade liitmise eesmärgiks oli jõuda vähemalt 5000 elanikuga omavalitsusteni.

Aktuaalne teema on ettevõtluse soosimine ja edendamine kogu riigis, kuid eriti maapiirkondades, kus elu hääbumist soovitakse pidurdada. Ettevõtete loomine aitaks luua töökohti, pakuks elanikele stabiilset sissetulekut, samuti rohkem tooteid ja teenuseid. Kõik see muudaks elukeskkonna atraktiivsemaks ja seeläbi aitaks pidurdada piirkonnast lahkumist. Seda just seetõttu, et rahvastiku liikumise tendentsidest paistab selgelt välja keskustesse liikumine. Piirkonnakeskustes pakutakse eelnevalt mainitud tingimusi suuremal määral kui äärealadel ja seetõttu jäävad perifeersed piirkonnad oma elutingimustes elanike jaoks vähem atraktiivseks.

Kuigi ettevõtted loovad uusi töökohti, pakuvad erinevaid tooteid ja teenuseid, ei piisa ainult nende loomisest. Ettevõtted peavad olema ka jätkusuutlikud, nad peavad ellu jääma ja olema suutelised turul konkureerima. Tulenevalt eelnevast on oluline pöörata tähelepanu ettevõtete ellujäämisele- kui paljud ettevõtted on edukad ja suudavad ellu jääda ning millised piirkonnad pakuvad paremaid võimalusi ellujäämiseks. Käesoleva magistritööga soovitakse ettevõtluskeskkonna erinevuste alusel välja selgitada piirkonnad, kus ettevõtteid luuakse rohkem ja kus vähem ning kus on ettevõtetel suuremad ja kus väiksemad ellujäämismäärad.

Magistritöö uudsus seisneb selle mahus ja uurimise suunas. Varasemalt pole uuritud ettevõtete loomist ja nende ellujäämist nii kõigi Eesti maakondade võrdluses ega ka niivõrd pika perioodi jooksul.

Käesoleva magistritöö eesmärk on välja selgitada Eesti piirkondlik jaotus tulenevalt ettevõtete asutamis- ja ellujäämismäärast ning leida, missugused piirkondlikud tendentsid mõjutavad ettevõtete ellujäämist. Töö eesmärgi saavutamiseks püstitatakse järgnevad uurimisküsimused, millele antakse vastused magistritöö raames:

1. Kuidas määratletakse ettevõtlust ja missugused muutused toimuvad ettevõtlusmaastikul?
2. Missugune on ettevõtluse roll regionaalarengus?
3. Missugused piirkondlikud erinevused võivad avaldada mõju ettevõtlusele ja millisel määral?
4. Kui palju ettevõtteid luuakse ja likvideeritakse Eesti maakondades?
5. Kuidas jagunevad Eesti maakonnad ettevõtete asutamis- ja likvideerimismäära alusel?
6. Kuidas on ettevõtete asutamismäär seotud ettevõtete ellujäämismääraga ning milline asutamisrežiim iseloomustab Eesti erinevaid maakondi?
7. Kuidas on erinevad piirkondlikud sotsiaalmajanduslikud arengud seotud ettevõtlusdemograafia andmetega?

Magistritöö koosneb teoreetilisest ja empiirilisest osast. Teoreetiline osa koosneb kolmest alapeatükist, kus esimeses osas selgitatakse ettevõtluse määratlust ja olulisust erinevate autorite käsitluses. Teises alapeatükis antakse ülevaade varasematest uuringutest ettevõtluse ellujäämise osas. Kolmandas alapeatükis uuritakse erinevate autorite uuringute tulemustena, et mis tegurid mõjutavad ettevõtluse ellujäämist, loomist ja likvideerimist.

Magistritöö teises, empiirilises osas teostatakse andmete analüüs, millega saavutatakse magistritöö eesmärk. Esimeses alapeatükis antakse ülevaade analüüsi teostamise aluseks olevatest andmetest ja meetoditest. Leitakse loodud ja likvideeritud ettevõtted Eesti maakondades perioodil 2004-2015. Samuti arvutatakse ettevõtete ellujäämismäärad ja leitakse seoseid ettevõtete ellujäämismäära ja piirkonna ettevõtluskeskkonnaga. Tuginedes teoreetilisele käsitlusele jaotatakse Eesti maakonnad asutamis- ja likvideerimismäära alusel.

Uurimistöös kasutatakse sekundaarandmeid:

- Statistikaameti andmeid ettevõtete sündide ja surmade ning ellujäämise kohta, rahvastiku asustustihedust, SKP jooksevhindades elaniku kohta, töötusemäära, keskmist brutotunnipalka
- Töötukassa andmeid registreeritud töötute osakaalust tööealisest elanikkonnast ja vabade töökohtade arvust maakonnas.

Regressioonianalüüsiga analüüsitakse maakondi iseloomustavate valitud sotsiaalmajanduslike näitajate (rahvastikunäitajad, SKP, töötus jms) seost ettevõtete asumis- ja ellujäämismääraga.

Töö lisades on tabelites välja toodud analüüsis kasutatud andmed asutamis-, likvideerimis- ja ellujäämismäärade kohta.

1. ETTEVÕTLUS JA ETTEVÕTTE ELLUJÄÄMINE REGIONAALSEST ASPEKTIST LÄHTUVALT

1.1. Ettevõtluse määratlus

Ettevõtlus on justkui üheselt käsitletav mõiste, mille selgitamine ei tohiks olla keeruline ülesanne. Siiski on selle mõiste defineerimisele pühendatud mitmeid uurimusi ja käsitlusi, kus proovitakse anda selgemaid tunnuseid ettevõtluse piiritlemiseks. Tulenevalt autorist, ajajärgust ja käsitletavast valdkonnast võib leida palju erinevaid definitsioone ettevõtlusele. Kuna definitsioone on palju, antakse käesolevas peatükis ülevaade enimkasutatud ettevõtluse käsitlustest erinevate autorite poolt mitmel ajajärgul. Kuna ettevõtluse mõistmiseks on vajalik mõista ka ettevõtja ja ettevõtte olemusi, leitakse ka nende mõistete definitsioonid. Nende mõistete defineerimine on oluline selleks, et aru saada, kuidas ettevõtlus toimib, miks ettevõtlus on oluline ja kuidas on võimalik ettevõtlust mõjutada.

Ettevõtlusel on märkimisväärne mõju ühiskonnale ja kuigi ettevõtlust on käsitletud juba sajandeid, siis alles 1990-ndatel hakati seda mõistet üha enam kasutama meedias ja poliitmaastikul ning hakati rõhutama ka selle olulisust (Ahmad, Seymour 2008). Ettevõtlus on oluline tegur vaesuse vähendamisel, pakkudes läbi ettevõtlustegevuse töökohti ja sisstulekut (Bruton jt. 2013). See on protsess, mille käigus ettevõtja muudab või kombineerib mingeid sisendeid uuel moel ja saab selle eest tulu (Sobel 2008).

Ettevõtluse puhul on oluline tegur ettevõtja, kes peab märkama võimalust ettevõtlustegevuseks. Sama oluline või olulisem on aga see, et ettevõtja kasutab ära seda võimalust kasu saavutamiseks. (Shane, Venkataraman 2000) Samal arvamusel on ka Mets (2005, lk 125), kelle arvates on ettevõtja inimene, kes näeb võimalust äritegevuseks, tal on selleks vajalikud oskused, omadused ja teadmised. Just ettevõtja on see, kes suudab tuvastada tarbija vajadused ja pakkuda kaupa või teenust selle vajaduse rahuldamiseks.

Ettevõtlus on pidevas muutumises ja sellega seoses peavad muutuma ka ettevõtjad (Kuratko, Morris 2017). Ettevõtjal peavad olema kindlad isikuomadused. Venessaar koos oma kaasautoritega (2006) on oma uurimuses Eesti TTÜ õpilaste valmisoleku kohta

ettevõtjaks saamisel on hinnanud just kolme isikuomadust. Nendeks on enesekindlus, püüdlemine iseseisvusele ja riskivalmidus.

Ettevõtluse ja ettevõtjate olulisust on rõhutanud ka Siimon ja Kaseorg (2008): „*Ettevõtliku tegutsemise liikumapanevaks jõuks on inimeste ettevõtlikkus. Ettevõtlik tegutsemine seostub autorite arvates märksõnadega algatamine, loomine, uuenduslikkuse taotlemine, võimaluste avastamine ja nende väärtustamine, nende poole püüdlemine, riskide võtmine, isetegemine, suurema vastutuse enda kätte võtmine, ettevõtlikkusteadlikkuseni jõudmine. Oluline on jõuda seisundini, mida iseloomustavad ühelt poolt ise elus hakkama saavad inimesed ja teiselt poolt paindlikud ja konkurentsivõimelised ettevõtted. Teisisõnu ettevõtliku ja ise hakkama saava ühiskonna kujundamine*“.

Ahmad ja Seymour (2008) defineeriva ettevõtlust kui ettevõtlusaktiivsusega seotud nähtust. Olulise komponendina näevad nad väärtuse loomist ettevõtlustegevuse käigus, mille saavutamiseks luuakse uusi kaupu, teenuseid või turge (Ibid).

Vaadeldes ettevõtlust on esmased tunnused majanduslikud näitajad, mida saab kvantitatiivselt hinnata ja uurida. Hinnatakse ettevõtte kasvu ja sealt saadavaid hüvesid. Tähelepanuta jäetakse aga ettevõtluse alustamiseks vajaliku inimteguri omadused ehk mis ajendab inimest ettevõtlusega tegelema ja mis motiveerib seda arendama. Ettevõtlusega tegeletakse aga mingi heaolu saamise nimel. Selle heaolu tekitavad rahulolu tunnetus, positiivsed emotsioonid, harva esinevad negatiivsed emotsioonid ja kõik muud psühholoogilised tunnetused, mis kaasnevad ettevõtte loomise kasvamise ja juhtimisega. (Wiklund jt. 2019) Uurides ettevõtlusega seotud heaolu on võimalik mõista, mis ajendab inimesi tegutsema. Teades, millised tegurid inimesi motiveerivad, saab inimesi mõjutada ettevõtlikkusele poliitilisel tasandil läbi toetuste ja tugistruktuuride.

Kuratko (2015, lk 3) peab ettevõtluse ja ettevõtja puhul oluliseks just innovatsiooni, kasvu ja tulusust. Kuratko arvates ei saa samastada väikeettevõtte omanikke ettevõtjatega, kuna väikeettevõtte omanikud on rohkem firma juhid, kelle eesmärk on stabiilne käive, sissetulek ja kasv. Ettevõtjate eesmärk on aga läbi innovatsiooni saavutada kiire kasv ja saada suurt kasumit. (Ibid)

Zeiger (2013) toob välja kolm erinevat valdkonda, mille alusel ettevõtlust defineerida. Nendeks on loovettevõtlus, sotsiaalne ettevõtlus ja ärilistest eesmärkidest lähtuv tegevus. Kui viimane neist on suunatud kasumi saamisele ja tulu teenimisele, siis sotsiaalse

ettevõtluse eesmärk on ühiskonna arengu ja heaolu soosimine ning loovettevõtluse puhul on eesmärk autori looming. Kuigi enamuse ettevõtluse käsitlustest hõlmab endas siin toodud ärielistest eesmärkidest lähtuvat tegevust, milleks on siis tulu ja kasumi saamine siis üha enam pööratakse tähelepanu ka sotsiaalsele ettevõtlusele. Euroopa Komisjoni defineerib sotsiaalsed ettevõtted kui organisatsiooni, mis läbi ettevõtliku tegevuse loob ühiskonnale ja keskkonnale kasulikke väärtusi (Social...). Seega ei pea tulu saamine olema ettevõtlustegevuse tulemus ning seda ei saa alati eesmärgiks panna.

Kuna reguleeritud ettevõtlustegevust kontrollivad, piiravad kui ka kaitsevad erinevad seadused, on oluline mõista, kuidas defineeritakse ettevõtet, ettevõtjat ja ettevõtlust seadusega. Äriühingute loomist ja korraldamist reguleerib äriseadustik (Äriseadustik 2019, § 1), kus on öeldud: „Ettevõtja käesoleva seaduse tähenduses on füüsiline isik, kes pakub oma nimel tasu eest kaupu või teenuseid ning kellele kaupade müük või teenuste osutamine on püsiv tegevus, ning käesolevas seaduses sätestatud äriühing.“ Selles definitsioonis tõuseb esile eelnevalt mitmete erinevate autorite käsitluse esile kerkinud tulu saamine kaupade või teenuste müügist.

Kuna kaupade müügiga ja teenuse osutamisega tulu saamise nimel toimub käive, siis on ettevõtlust defineeritud ka käibemaksuseaduses (2003, § 2 lg 2) mille järgi on ettevõtlus „isiku iseseisev majandustegevus, mille käigus võõrandatakse kaupa või osutatakse teenust, olenemata tegevuse eesmärgist või tulemustest.“ Viimase definitsiooni puhul jäetakse tulu saamine kui eesmärk välja ja ettevõtlustegevusena nähakse tegevust, mille käigus antakse oma vara teisele isikule või osutatakse teenust teisele isikule tasu eest või tasuta. Seega pole isegi seaduses üheselt sätestatud ettevõtluse definitsiooni vaid see muutub olenevalt

Käesoleva magistritöö empiirilises osas kasutatakse statistikaameti andmeid ja seetõttu on oluline välja tuua just nende poolne definitsioon sellele mõistele. Statistikaamet defineerib ettevõtet kui äriühingut ja füüsilisest isikust ettevõtjat ja ettevõtjat kui äriühingut või välismaa äriühingu filiaali ja füüsilist isikut, kes pakub oma nimel tasu eest kaupu või teenuseid ning kellele kaupade müük või teenuste osutamine on püsivaks tegevuseks (Eesti regionaalarengu... 2014).

1.2. Ettevõtluse roll regionaalarengus

Äärealade mahajäämus ja rahvastiku tsentritesse koondumine kogu maailmas on järjest enam tähelepanu vajav nähtus ka Eestis. Probleemiks on sellega kaasnevad tööjõupuudus maapiirkondades ja sellest tulenev vähenev ettevõtlustegevus, mis omakorda soodustab rahvastiku vähenemist, töökohtade kadu ja toodete ja teenuste kättesaadavuse vähenemist ning kallinemist nendes piirkondades. Rahvastikutrendid on suure tähtsusega ettevõtluse tekkimise ja ellujäämise jaoks piirkonna, sest need määravad milline on kohalik nõudlus selles piirkonnas ja mille järgi. Tüüpiliselt on just kasvava rahvastikuga piirkonnad kõige atraktiivsemad uute ettevõtete jaoks.

Eesti riigis prognoositakse elanike arvu vähenemist ja rahvastiku vananemist kõigis piirkondades, kuid perifeersetes maakondades võib 20 aasta jooksul elanike arv väheneda kuni 38% ning vanemate inimeste osakaal kasvada 28% (Noorkõiv, Loodla 2012, lk 28). Elanike arvu kasvu Eestis prognoositakse vaid kahes maakonnas Harju ja Tartu maakond ning sedagi vaid järgnevas 10-15 aastaks, peale mida hakkab ka nendes maakondades rahvaarv langema (tabel 1).

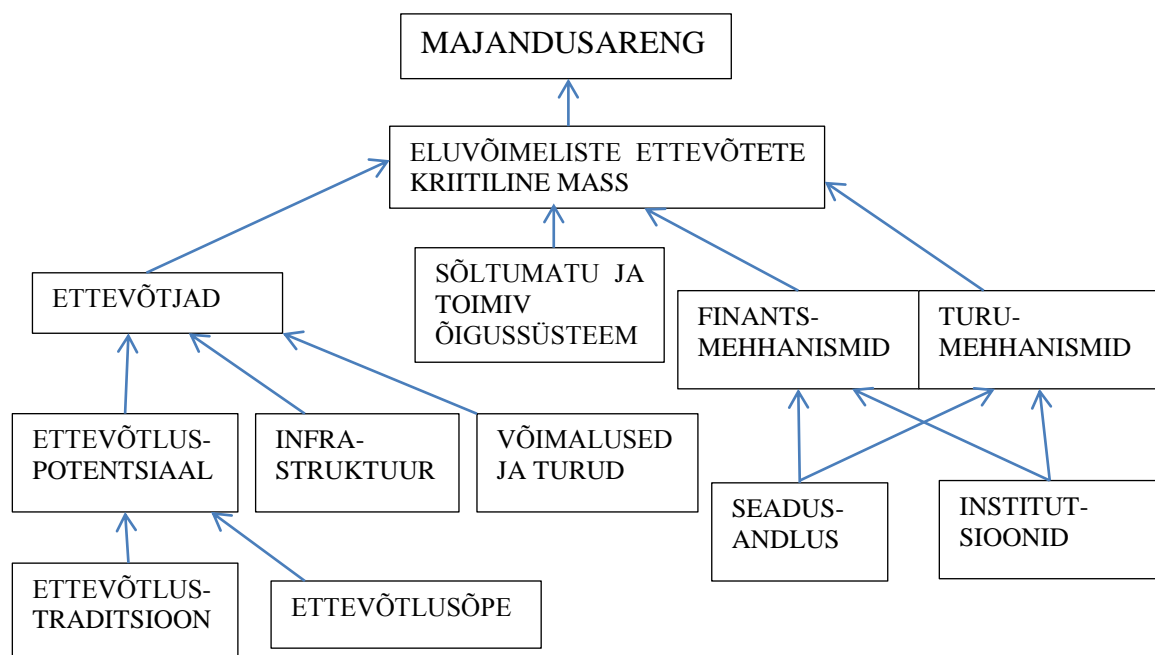
Tabel 1. Prognoositav rahvaarv aastateks 2020-2040 maakondade lõikes (autori koostatud (RV092) alusel)

Maakond	2020	2025	2030	2035	2040
Kogu Eesti	1 297 404	1 275 996	1 250 727	1 222 948	1 194 629
Harju maakond	579 653	584 566	586 180	585 817	585 880
Hiiu maakond	7 694	7 090	6 534	6 254	5 883
Ida-Viru maakond	142 650	134 903	127 102	119 387	111 407
Jõgeva maakond	29 339	27 772	26 227	24 736	23 257
Järva maakond	28 388	26 600	24 744	22 873	21 143
Lääne maakond	23 058	21 929	20 822	19 852	18 792
Lääne-Viru maakond	56 825	54 017	51 166	48 317	45 558
Põlva maakond	25 766	24 389	23 058	21 709	20 421
Pärnu maakond	79 730	76 690	73 633	70 592	67 759
Rapla maakond	34 182	33 248	32 275	31 107	30 241
Saare maakond	29 469	27 961	26 525	25 078	23 535
Tartu maakond	156 196	158 231	159 654	160 150	159 190
Valga maakond	28 472	26 798	25 191	23 612	22 108
Viljandi maakond	44 746	42 337	39 900	37 482	35 035
Võru maakond	31 236	29 465	27 716	25 982	24 420

Ettevõtluse ja majanduskasvu stimuleerimine väljaspool tõmbekeskusi on üks punkt ka Eesti regionaalarengu strateegias aastateks 2015-2030. Selle punkti kohaselt soovitakse toetada juba tegutsevaid ettevõtteid ning aidata alustavaid. (Eesti regionaal... 2014) Arvestades eespool toodud rahvastikuproгноosi saab ettevõtetele soodsa keskkonna kujundamine väljaspool Harju- ja Tartumaad olema suur väljakutse

Omel oma kaasautoritega (2011, lk 42) on öelnud: „*Regionaalne areng viitab ruumilisusele ning lähtub konkreetsest geograafiliselt määratletavast territooriumist. Regionaalse arengu käsitus rajaneb majandusliku arengu käsitusel ning ei tee olulist vahet linnal ja maal.*“ Eestis on maakonnad kindlalt piiritletavad alad, mille aluseks on ajalooline administratiivne korraldus. Maakonnad hõlmavad endas nii linna kui ka maapiirkondi ja seetõttu sobivad regionaalsetest muutustest ülevaate andmiseks.

Ettevõtlusaktiivsusel on suur mõju majanduskasvule ja töötusele (Meyer, Meyer, 2017, lk 439). Ettevõtlus on tänasel päeval üks olulisemaid majanduskasvu mõjutajaid, seda nii positiivselt kui negatiivselt. Kui ettevõtlusõpe ja ettevõtlustraditsioonid aitavad käivitada ettevõtluspotentsiaali, siis seadusandlus, institutsioonid ja õiguslik raamistik võivad seda nii soodustada kui ka takistada. (Joonis 1) (Toma jt. 2014)

Joonis 1. Majandusarengut mõjutavad tegurid (autori koostatud (Toma jt 2014) alusel).

Eestis ei ole seadusandluses erisuse piirkonniti, samad seadused kehtivad kõikides Eesti maakondades. Siiski on maakondades erinevusi infrastruktuuris ja turgudes, mis võivad läbi ettevõtja ja ettevõtluse majandusarengut mõjutada.

Migratsioon maapiirkondadesse võib soodustada ettevõtlustegevuse kasvu positiivselt olenevalt migreerunud inimeste vanusest ja varasematest kogemustest. Leitud on, et ettevõtlusega alustavad maapiirkondades pigem vanemaealised migrandid, kui nooremad. (Deller jt. 2019) Samas on Globaalse ettevõtlusemonitooringu Eesti Raporti andmetel (2015, lk 32) Eestis noorte hulgas, kelle hulka kuuluvad 18-34 aastased isikud, ebatavaliselt palju varase faasi ettevõtjaid. Seda just teiste Euroopa riikidega võrreldes. See näitab, et Eestis peaks olema piisavalt võimalusi ja huvi ettevõtlusega alustamiseks ja sellega tegelemiseks.

Green (2013) on leidnud, et ettevõtlusega alustamist noorte hulgas mõjutab nende antav eeskuju. Noorte hulgas, kelle vanemad on ettevõtjad, on suurem tõenäosus ettevõtlusega tegelema asumiseks. Samuti on ettevõtlusega alustamise tõenäosus suurem keskealiste meeste hulgas. Ettevõtlusega alustamist takistavaks on aga noorte hulgas oskuste, teadmiste ja kogemuste puudumine, ning tihtipeale ei suuda noored oma ettevõtet arendada ega edasi viia.

Kultuurilised erinevused võivad mõjutada ettevõtlustegevust nii positiivselt, kui ka negatiivselt. Gaganist oma kaasautoritega (2019) on uurinud kultuuri mõju väikese ja keskmise suurusega ettevõtetele Euroopa riikides ja on avastanud, et erinevatel aspektidel võib olla nii positiivne kui ka negatiivne mõju ettevõtte kasumlikkusele. Kultuurilised erinevused võivad olla märgatavad ka riigi siseselt ja sellega peaks arvestama regionaalselt

Enamasti on leitud, et SKP kõrgem tase pakub soodsamaid võimalusi ettevõtlusega tegelemiseks. Nendeks teguriteks võivad olla kõrgemad sissetulekud piirkonnas, maksujõulisem elanikkond. Tüüpiliselt on selleks just võimalusettevõtlust, kus soodsad tingimused julgustavad inimesi ettevõtlusega alustama. Samas on ka leitud, et piirkondades, kus on madalam SKP tase, on ettevõtlusaktiivsus suurem, kui piirkondades, kus on kõrgem SKP (Korent jt. 2015). Ehk ettevõtlusega hakatakse tegelema vajadusest luua töökohti.

Ettevõtlust reguleerivad seadused ja piirangud on vajalikud, et ettevõtlus saaks luua sotsiaalseid väärtusi majanduslikul tasandil. Ettevõtja isiklikud püüdlused jõukuse ja

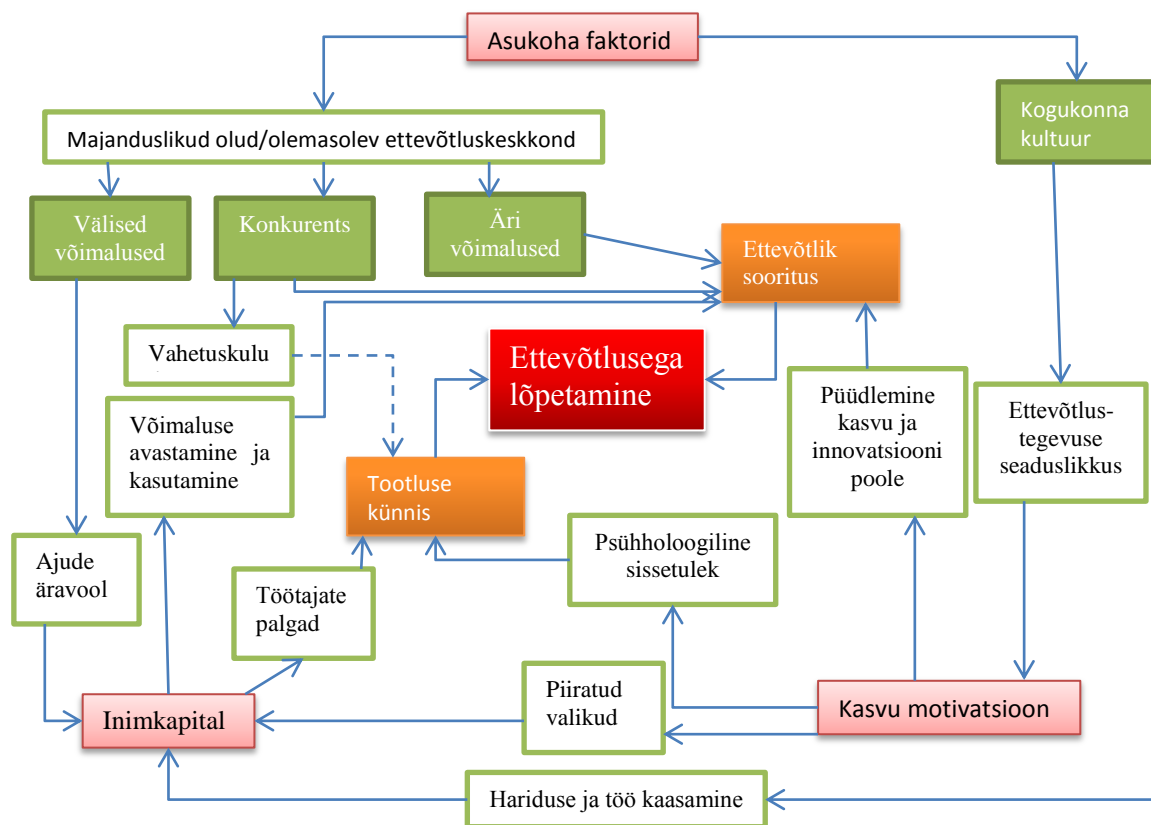
isiklike eesmärkide saavutamiseks võivad olla kahjuliku mõjuga ühiskonnale ja keskkonnale. Regulatsioonid on vajalikud, et ettevõtjalt võtta võimalus teha selliseid otsuseid ja valikuid oma ettevõtlustegevuses, mis võivad kahjustada keskkonda ja ühiskonda. (Lucas, Fuller, 2017) Regionaalselt oleks võimalik ettevõtlustegevust mõjutada seadusandlusega. Pakkudes soodsamaid võimalusi ettevõtlusega tegelemiseks. Kuigi mitmed piirkonnad on seda lähenemist rakendanud, pole Eestis seda võimalust kasutatud.

1.3. Ettevõtte ellujäämist mõjutavad tegurid

Ettevõtlus on oluline regionaalarengu mõjutaja ning ettevõtete asutamine soodustab majanduskasvu. Kuigi ettevõtlus mõjutab keskkonda võib ka keskkond mõjutada ettevõtlustegevust, täpsemalt ettevõtete ellujäämist. Seepärast on teoreetilise osa viimases peatükis käsitletud erinevate autorite uurimusi ettevõtete ellujäämist mõjutavate tegurite osas. Samuti soovitakse nende uurimuste käsitlemise käigus leida sobilikke näitajaid, mida saaks võrrelda Eesti maakondade ellujäämismääraga.

Piirkonna majanduslikul seisul võib olla suur mõju ettevõtte ellujäämisele. Täpsemalt alustavate ettevõtete arv, innovaatiline tegevus, töötajate arvu kasv, rahvastiku tihedus võivad mõjutada ettevõtte ellujäämismäära. (Fritsch jt. 2006, lk 303) Kõrgem ellujäämismäär võib viidata vähesele konkurentsile piirkonnas ja ühtlasi piirkonna kehvale majanduslikule seisule. (Brixy, Grotz, 2007)

Huggins jt (2017) on leidnud, et ettevõtlustegevust ja ettevõtte ellujäämist mõjutavad piirkondlikud tendentsid, täpsemalt inimkapital, asukoha faktorid ja ettevõtja kasvumotivatsioon. (Joonis 2)

Joonis 2. Ettevõtte ellujäämist mõjutavate tegurite vahelised seosed (autori koostatud (Huggins jt. 2017) alusel)

Praag (2003) on leidnud, et ettevõtja vanus on üheks ettevõtte ellujäämist mõjutavaks teguriks. Mida vanemalt ettevõtlusega alustatakse, seda suurem on võimalus ettevõtte ellujäämiseks. Samuti leiti, et ellujäämist positiivselt mõjutavaks teguriks on kogemus ettevõtte tegevusvaldkonnas. Samas leidis Praag (2003) oma uurimuses, et haridusel ega üldisel töökogemusel puudub seos ettevõtte ellujäämismääraga.

Kuigi ellujäämismäär võivad mõjutada nii ümbrusest ehk keskkonnast tulevad tegurid kui ka inimese ehk ettevõtja omadused, oskused ja teadmised, siis käesolevas magistritöö empiirilises osas uuritakse aga ettevõtte ellujäämist mõjutavaid keskkondlikke tegureid. Seetõttu on ka järgnevalt rõhk keskkonnast tulenevate tegurite mõju uuringutel ellujäämismääradele.

Ettevõtte ellujäämist mõjutab positiivselt nii ettevõtte vanus kui ka suurus. Positiivse mõjuga on ka ettevõtte innovatsioon ehk see, kas ettevõttes on toimunud innovaativne muutus ettevõtte juhtimises, tootmisprotsessis või tootes. Siiski eeldatase tehnoloogial

baseeruvate ettevõtete puhul innovatsiooni ja sel puhul ei oma innovatsioon positiivset mõju ettevõtte ellujäämisele. Ettevõtte ellujäämisvõimalust mõjutab aga ettevõtte kasvutempo. Mida kiiremini ettevõtte suudab kasvada, seda suurem on selle ettevõtte ellujäämisvõimalus. (Cefis, Marsili 2005)

Audretsch jt. (2000) on leidnud Hollandi näite põhjal, et regulatsioonid ja seadused ei mõjuta tegureid, mis mõjutavad industriaalsete ettevõtte ellujäämist. Nii nagu mujal riikides, on ka Hollandis, kus valitsus, ettevõtted ja töötajad peavad toimima üksmeelselt läbi seaduste ja institutsioonide, ettevõtte ellujäämist positiivselt mõjutavateks teguriteks ettevõtte vanus ja suurus.

Brixy ja Grotz (2007, lk 10-11) jagavad piirkonnad neljaks tüübiks tulenevalt ettevõtete asutamismäärast ja ellujäämismäärast. Nendeks neljaks tüübiks on „kasvav varuga“, „madal varuga“, „madal ringlusega“ ja „pöördusega“ piirkonnad (tabel 2). „Pöördusega“ piirkondi iseloomustab madal ellujäämismäär ja keskmisest kõrgem ettevõtete asutamismäär. Selles piirkonnas luuakse pidevalt uusi ettevõtteid, kuid enamus ei suuda turul ellu jääda ja need likvideeritakse kiiresti. Neid piirkondi peetakse aga majanduslikult edukateks piirkondadeks. Kui ellujäämismäär on aga keskmisest kõrgem, nagu ka asutamismäär, siis võib see viidata uute ettevõtete kõrgele kvaliteedile ja tööstuse struktuuri erinevustele. Seda piirkonda nimetatakse „kasvava varuga“ piirkonnaks. „Madala ringlusega“ piirkonnad, kus on madal ettevõtete asutamismäär ja kõrge ellujäämismäär, märgivad efektiivsuse puudust ja turu ebapiisavat valikut. Madala ellujäämismääraga ja ka asutamismääraga piirkonnad, „madala varuga“ piirkonnad, ei paku piisavalt häid võimalusi ettevõtlusega alustamiseks ja neid peetakse probleemseteks piirkondadeks. (Brixy, Grotz 2007, lk 10-11)

Tabel 2. Piirkondade jaotus tulenevalt asutamis- ja ellujäämismäärast (autori koostatud (Brixy, Grotz 2007) alusel)

Asutamismäär	Ellujäämismäär	
	<i>Kõrge</i>	<i>Madal</i>
<i>Kõrge</i>	„Kasvav varu“	„Pöördus“
<i>Madal</i>	„Madal ringlus“	„Madal varu“

Pikema aegse mõju saavutamiseks piirkonna majandusele ei piisa ainult ettevõtte asutamisest. Oluline on kas asutatud ettevõtte suudab konkureerida turul ning kasvada, luua töökohti ja soodustada majanduskasvu. Seetõttu selgitatakse magistritöö empiirilises osas välja, millised tegurid mõjutavad ettevõtete ellujäämist ning analüüsitakse, millised piirkonnad Eestis on probleemsed piirkonnad, kus ettevõtete ellujäämine ja asutusmäär on madal.

Tulenevalt käsitletud uurimustest ja andmete kättesaadavusest kasutab autor ettevõtete ellujäämist mõjutavate teguritena ettevõtete asutamismäär, asustustihedust, SKP jooksevhindades elaniku kohta, töötusemäär, vabade töökohtade arvu ja keskmist brutotunnipalka.

2. ETTEVÕTETE LOOMINE JA ELLUJÄÄMISMÄÄR EESTI MAAKONDADES AASTATEL 2004-2015

2.1. Andmed ja metoodika

Käesoleva magistritöö eesmärgist tulenevalt on vajalik välja selgitada ettevõtete ellujäämismäärad Eesti maakondade võrdluses. Samuti selgitatakse välja kui palju luuakse ja likvideeritakse ettevõtteid maakondades. Ettevõtete ellujäämismäära puhul otsitakse seoseid, tulenevalt teoreetilise osa käsitlest, ettevõtete ellujäämist mõjutavate teguritega. Selleks vajalikud andmed on saadaval Eesti Statistikaameti andmebaasis, mida magistritöös ka kasutatakse. Seega kasutatakse andmeanalüüsiks teisesid kvantitatiivseid sekundaar-andmeid.

Andmeanalüüsi kasutatakse Statistikaameti andmeid ettevõtluse demograafia kohta, kus vaatluse all on 12-aastane periood vahemikus 2004 kuni 2015. Valitud on see periood, kuna nende aastate kohta on olemas andmed, mida analüüsis saab kasutada. Täpsemalt saab arvutada veel aastal 2013 loodud ettevõtete ellujäämismäära kolme aasta möödudes, sest ettevõtlusdemograafia andmed laekuvad mitmeaastase viitajaga. Samuti on see piisavalt pikk perioodi järelduste tegemiseks. Andmeid võrreldakse kõikide Eesti maakondade ja kogu Eesti keskmisega. See tähendab, et valimis on 15 Eesti maakonda: Harju maakond, Hiiu maakond, Ida-Viru maakond, Jõgeva maakond, Järva maakond, Lääne maakond, Lääne-Viru maakond, Põlva maakond, Pärnu maakond, Rapla maakond, Saare maakond, Tartu maakond, Valga maakond, Viljandi maakond, Võru maakond.

Statistikaameti andmebaasis kasutatakse andmeid järgnevatest tabelitest:

- ER053: Surnud ettevõtted tegevusala (EMTAK 2008) ja maakonna järgi (ER053)
- ER052: Sündinud ettevõtted tegevusala (EMTAK 2008) ja maakonna järgi (ER052)
- RV022: Rahvastik soo, vanuserühma ja maakonna järgi, 1. jaanuar (RV022)
- RV0291: Rahvaarv, pindala ja asustustihedus haldusüksuse või asustusüksuse liigi järgi, 1. jaanuar (RV0291)
- RAA0050: Sisemajanduse koguprodukt maakonna järgi (ESA 2010) (RAA0050)

Samuti kasutatakse töötukassa statistika registreeritud töötuse kohta maakondades. Täpsemalt registreeritud töötud maakonna lõikes ja registreeritud töötute osakaal tööjõust.

Kasutatavate andmetabelite paremaks mõistmiseks on oluline anda edasi andmekoguja ehk Statistikaametipoolne definitsioon mõistetele, mis on olnud kasutatavate andmete kogumise aluseks:

- „Ettevõtte surm – ettevõtte tegutsemiseks vajalike tootmistegurite (tööjõud, maa, kapital) kombinatsiooni likvideerimine tingimusel, et teised ettevõtted ei osale selles sündmuses. Surmaks ei loeta ettevõtte likvideerimist ühinemise, ülevõtmise, jagunemise või restruktureerimise tulemusena. Surmaks ei loeta ka juhtumit, kus momendil mittetegutsev ettevõtte taasalustab tegevust kahe aasta jooksul pärast tegevuse peatamist.“ (Eesti Statistika)
- „Ettevõtte sünn – ettevõtte tegutsemiseks vajalike tootmistegurite (tööjõud, maa, kapital) kombinatsiooni loomine tingimusel, et teised ettevõtted ei osale selles sündmuses. Sünniks ei loeta ettevõtte tekkimist ühinemise, jagunemise, eraldumise või restruktureerimise tulemusena. Sünniks ei loeta ka juhtumit, kus ajutiselt mittetegutsev ettevõtte taasalustab tegevust kahe aasta jooksul pärast tegevuse peatamist. Ainult need ettevõtted, mis on alustanud majanduslikku tegevust (on olemas käive ja/või palgatöötajad) vastaval aastal, loetakse sündinud ettevõtete hulka samal aastal.“ (Eesti Statistika)

Esmalt selgitatakse välja, kui palju luuakse ja likvideeritakse ettevõtteid perioodil 2004-2015. Saadud tulemused esitatakse parema võrdluse saamiseks graafiliselt lintdiagrammil. Samuti arvutatakse välja, millistel perioodidel on likvideeritud rohkem ettevõtteid kui asutatud ja ka vastupidi ehk arvutatakse ettevõtete loomulik iive Eesti maakondades. Seejärel leitakse ellujäämismäärad kolmandal aastal ettevõtte loomisest ning kirjeldatakse erinevusi maakonniti ja üldise keskmisega võrdluses. Saadud tulemuste alusel võrreldakse ettevõtete asutamismäärasid ja ellujäämismäärasid. Tuginedes teoreetilisele osale, jaotatakse Eesti maakonnad neljaks piirkonnaks mis annab infot piirkondade majanduslikust seisust ehk kas maakond on majanduslikult edukas ja ettevõtjatele atraktiivne või on tegemist probleemse piirkonnaga.

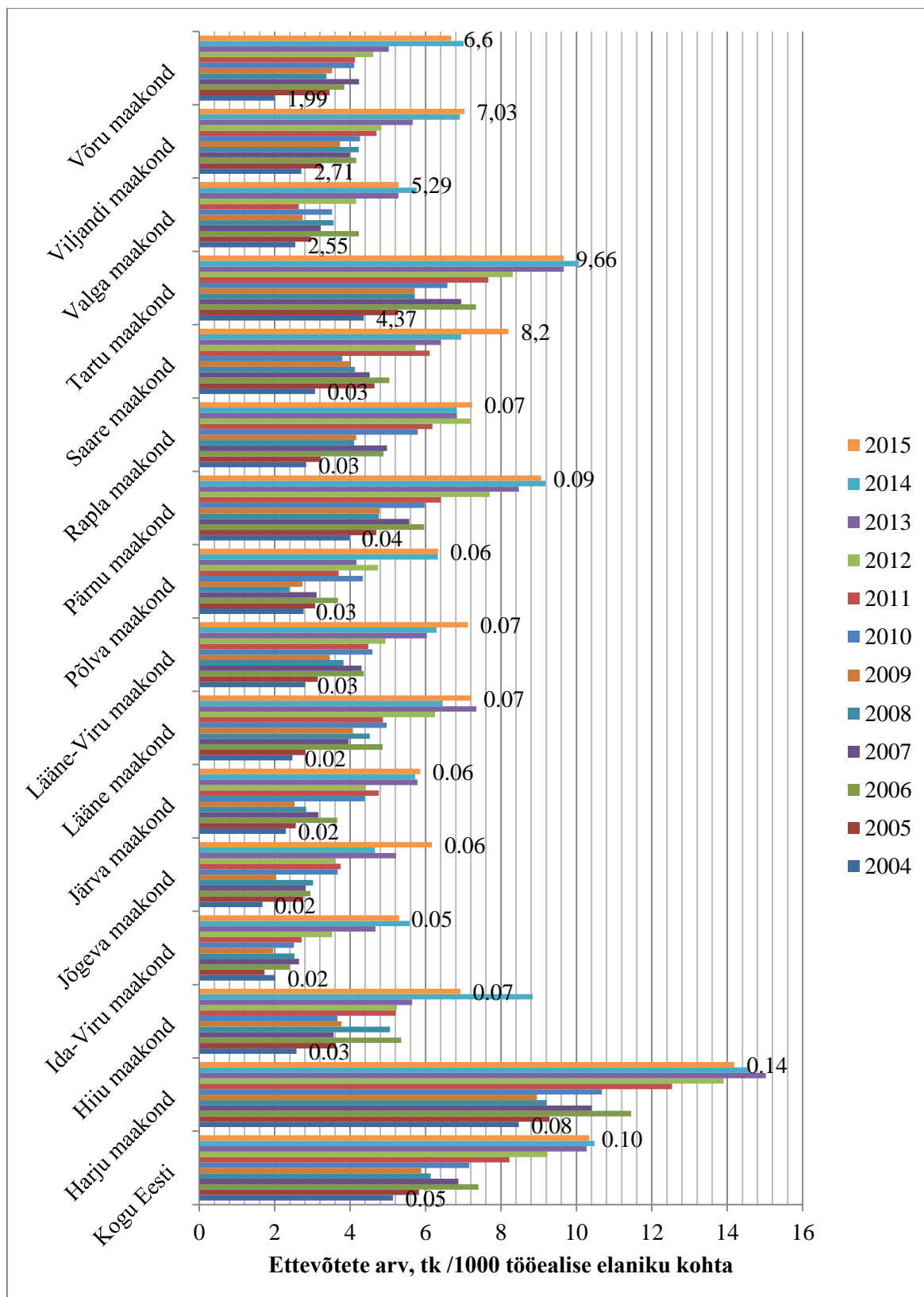
Kuna töö eesmärk on leida seosed ellujäämismäära ja piirkondlike sotsiaalmajanduslike tunnuste vahel, kasutatakse regressioonianalüüsi. Mitmest regressioonianalüüsi kasutatakse, kui uuritakse seost enam kui kahe tunnuse vahel (Tooding 2014). Käesolevas töös analüüsitakse seost ellujäämismäära ja asutamismäära, asustustihedust, SKP jooksevhindades elaniku kohta, töötusemäära, vabade töökohtade arv ja keskmine brutotunnipalk vahel. Analüüsi teostamisel kasutati tabelitöötlus programmi MS Excel.

2.2. Analüüsi tulemused

2.2.1. Ettevõtete asutamised ja likvideerimised maakonniti perioodil 2004-2015

Käesolevas peatükis analüüsitakse ettevõtete asutamisi ja likvideerimisi Eesti maakondade võrdluses perioodil 2004-2015. Selleks, et maakondade puhul oleks asutamis- ja likvideerimismäärad võrreldavad, arvutatakse loodud ja likvideeritud ettevõtted 1000 tööealise elaniku kohta. Esmalt selgitatakse välja, kuidas on ettevõtlusaktiivsus muutunud vaadeldaval perioodil. Analüüsitakse, millistes maakondades on ettevõtte loomine kasvanud 1000 tööealise elaniku kohta ja kas on ka maakondi, kus see näitaja on langenud. Samuti võrreldakse, millistes maakondades luuakse rohkem ja millistes vähem ettevõtteid ning kas need näitajad on 12 aastaga muutunud. Samuti selgitatakse välja, kuidas on ettevõtete likvideerimine muutunud perioodil 2004-2015, millistes maakondades likvideeritakse rohkem ja millistes vähem ettevõtteid. Peatüki viimases osas võrreldakse asustamismäärasid likvideerimismääraga ja selgitatakse välja, kas piirkondades, kus luuakse rohkem ettevõtteid ka likvideeritakse neid rohkem võrreldes teiste maakondadega.

Ettevõtlusega alustamine on olnud tõusvas trendis kõigis Eesti maakondades perioodil 2004-2015. Kui aastal 2004 asutati kogu Eestis keskmiselt 5,1 ettevõtet 1000 tööealise elaniku kohta, siis aastal 2015 oli see arv juba 10,3. See näitab, et ettevõtete loomisaktiivsus on 11 aastaga kahekordistunud. Jõgeva ja Võru maakonnas on ettevõtlustegevus aga lausa enam kui kolm korda suurenenud. nendes maakondades on ettevõtete loomine 1000 tööealise elaniku kohta kasvanud vastavalt 3,6 ja 3,4 korda. Kõige vähem on ettevõtete loomine 1000 tööealise elaniku kohta kasvanud Harju maakonnas 1,6 korda. (Joonis 3) (Vt ka Lisa 1)

Joonis 3. Loodud ettevõtted Eesti maakondades 1000 tööalise elaniku kohta perioodil 2004-2015 (autori koostatud).

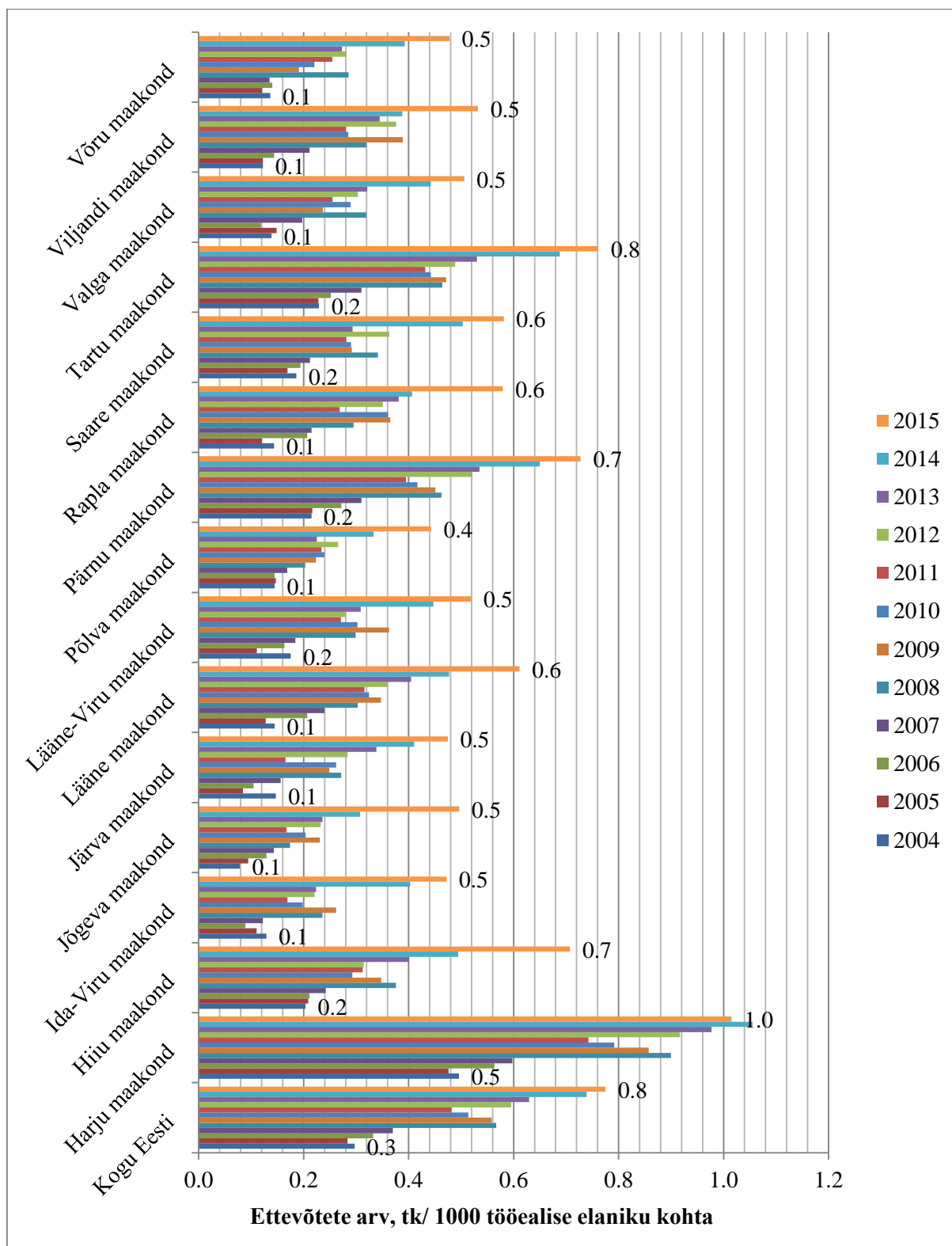
Kuigi ettevõtete loomisaktiivsus on kasvanud Harjumaal kõige vähem võrreldes teiste maakondadega, siis arvestades loodud ettevõtete arvu, luuakse Harjumaal kõige rohkem ettevõtteid 1000 elaniku kohta. Kõige vähem ettevõtteid on loodud aga Ida-Viru maakonnas, kus vahe suurima määraga on aastati keskmiselt neljakordne. Kõrge asustamismääraga paistab silma ka Tartu ja Pärnu maakond kogu vaadeldava perioodi jooksul. Keskmisest märgatavalt madalama asustamismääraga maakonnad vaadeldava perioodi alguses on Ida-Viru, Jõgeva ja Võru maakond. (Joonis 3)

Ettevõtluse puhul on oluline vaadelda nii ettevõtete loomist kui ka likvideerimist. Kuna mõlemad protsessid on osad ellujäämismäärast antakse ülevaade järgnevalt ka ettevõtete likvideerimismäärast.

Sarnaselt ettevõtete loomisele, on ka ettevõtete likvideerimine tõusva trendiga. Eesti keskmine likvideerimismäär on 12 aastaga 2,6 korda suurenenud. Kõige rohkem on ettevõtete likvideerimismäär tõusnud aga Jõgeva maakonnas, kus see näitaja oli 2004. aastal 0,8 ja 2015. aastal 5,0 ehk tõus on olnud üle 6 kordne. Suure likvideerimismäära muutusega paistvad silma ka Lääne, Rapla ja Viljandi maakond, kus see näitaja on suurenenud üle 4 korra. Keskmisest madalama likvideerimismäära muutusega on vaid Harju maakond, kus 2004. aastal likvideeriti keskmiselt 5 ettevõtet 1000 tööealise elaniku kohta ja 2015. aastal 10,2 ettevõtet ehk see näitaja on Harju maakonnas tõusnud kaks korda. (Joonis 4) (Vt ka Lisa 2)

Nagu eelnevalt asustamismäära puhul vaadeldakse ka likvideerimismäära puhul lisaks määrade muutumisele ka likvideeritud ettevõtete koguarvu 1000 tööealise elaniku kohta. Kõige rohkem ettevõtteid likvideeritakse Harju maakonnas. Seda nii vaadeldava perioodi alguses kui ka lõpus. Märgatavalt suuremate likvideerimisarvudega on ka Tartu, Pärnu ja Hiiu maakond. Nende maakondade likvideeritavate ettevõtete arvud 1000 tööealise elaniku kohta on nii 2004 kui ka 2015 keskmisest madalamad, kuid siiski teistest maakondadest kõrgemad. Tartu maakonnas on need näitajad vastavalt 2,3 ja 6,9, Pärnus 2,1 ja 6,5, Hiiu maakonnas 2,0 ja 4,9. Kui Tartu ja Pärnu on olnud stabiilsema muutusega, siis Hiiu maakonna puhul on kõikumised aastate lõikes suuremad ja ei vasta üldisele trendile. Kõige madalama likvideerimismääraga on Jõgeva maakond. Seda nii 2004 kui ka 2015. aastal, mil need näitajad olid vastavalt 0,8 ja 3,1 likvideeritud ettevõtet 1000 elaniku kohta. (Joonis 4)

Üldine trend ettevõtete likvideerimise määra osas näitab tõusu perioodil 2006-2008 ja 2011-2015. Suurem langus on olnud perioodil 2009-2010. (Joonis 4)

Joonis 4 . Likvideeritud ettevõtted Eesti maakondades 1000 tööealise elaniku kohta perioodil 2004-2015 (autori koostatud).

Võrreldes asutamismäär ja likvideerimismäär on mõlemad tõusva trendiga, kuid likvideerimismäärad 12 aastaga kasvanud protsentuaalselt rohkem kui asutamismäärad. See tähendab, et kuigi luuakse rohkem ettevõtteid, siis järjest rohkem neid ka likvideeritakse. Seda võib seostada nii muutunud majandusolukorraga, kuid ka institutsionaalsete muutustega, sh näiteks registrite korrastamisega, mille käigus majandusaastaruandeid mitte esitanud organisatsioonid mingi aja pärast kustutatakse. Samas praegu puudub info, et kui paljusid ettevõtteid see võis puudutada

Samuti võib tekkida olukord, kus ettevõtteid likvideeritakse rohkem kui luuakse ja ettevõtte loomise iive on negatiivne. Aastatel 2008 ja 2009 on ettevõtete loomulik iive olnud peaaegu kõigis maakondades langeva trendiga. Seda ilmselt sel hetkel Eestis toimunud majanduslanguse tõttu. Neljas maakonnas on iive olnud lausa negatiivne. See tähendab, et Ida-Viru, Jõgeva, Lääne-Viru ja Viljandi maakonnas likvideeriti rohkem ettevõtteid kui loodi. Sarnast langevat trendi on märgata ka 2014 ja 2015. aastal, kus 2015 on Hiiu maakonnas likvideeritud rohkem ettevõtteid kui loodud. (Tabel 3)

Tabel 3. Ettevõtete loomulik iive Eesti maakondades aastatel 2004-2015 (autori koostatud)

Maakond	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Kogu Eesti	2,2	3,0	4,1	3,2	0,5	0,3	2,0	3,4	3,3	4,0	3,1	2,6
Harju maakond	3,5	4,5	5,8	4,4	0,2	0,4	2,8	5,1	4,7	5,3	4,0	4,0
Hiiu maakond	0,5	1,5	3,2	1,1	1,3	0,3	0,7	2,1	2,1	1,6	3,9	-0,2
Ida-Viru maakond	0,7	0,6	1,5	1,4	0,2	-0,7	0,5	1,0	1,3	2,4	1,5	0,6
Jõgeva maakond	0,9	1,8	1,7	1,4	1,3	-0,3	1,6	2,1	1,3	2,9	1,6	1,2
Järva maakond	0,8	1,7	2,6	1,6	0,1	0,0	1,8	3,1	1,6	2,4	1,6	1,1
Lääne maakond	1,0	1,5	2,8	1,6	1,5	0,6	1,7	1,7	2,6	3,3	1,7	1,1
Lääne-Viru maakond	1,0	2,0	2,7	2,5	0,8	-0,2	1,6	1,8	2,1	3,0	1,8	1,9
Põlva maakond	1,3	1,6	2,2	1,4	0,4	0,5	1,9	1,4	2,1	1,9	3,0	1,9
Pärnu maakond	1,8	2,5	3,2	2,5	0,1	0,3	1,8	2,4	2,5	3,1	2,7	1,8
Rapla maakond	1,4	2,0	2,8	2,8	1,2	0,5	2,2	3,5	3,7	3,0	2,8	1,4
Saare maakond	1,2	3,0	3,1	2,4	0,7	1,1	0,9	3,3	2,1	3,5	1,9	2,4
Tartu maakond	2,1	3,0	4,8	3,8	1,1	1,0	2,2	3,3	3,4	4,4	3,2	2,0
Valga maakond	1,2	1,5	3,0	1,2	0,4	0,4	0,6	0,1	1,1	2,1	1,3	0,2
Viljandi maakond	1,5	2,0	2,7	1,9	1,0	-0,2	1,4	1,9	1,1	2,2	3,0	1,7
Võru maakond	0,6	2,2	2,4	2,9	0,5	1,6	1,9	1,6	1,8	2,3	3,1	1,9

Ettevõtteid luuakse rohkem perioodil, kui majandus on tõusva trendiga ning likvideeritakse rohkem, kui majandus on languses. Seetõttu on selgelt näha ettevõtete loomuliku iibe

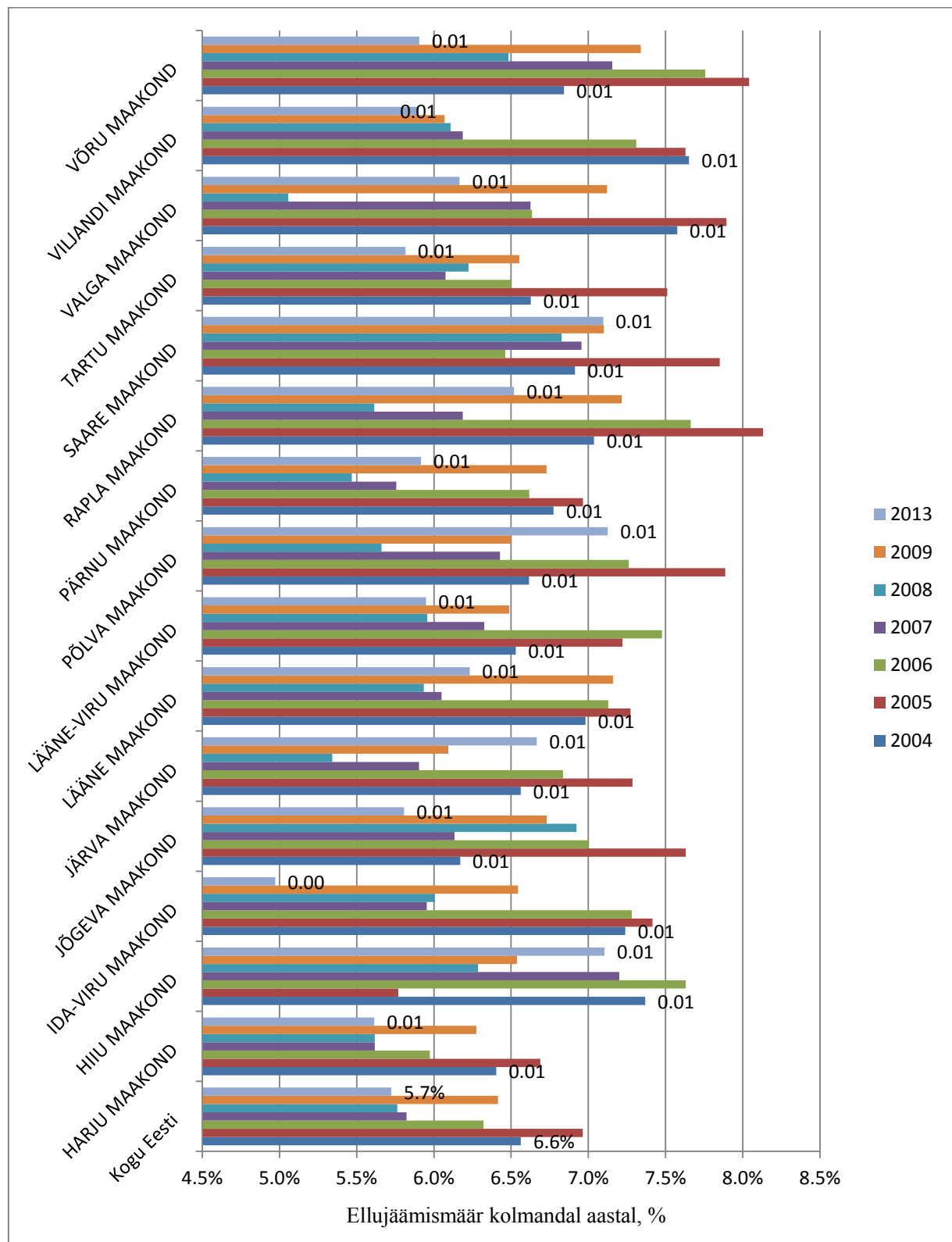
langust 2008. ja 2009. aastal. Kuigi langus on toimunud kõikides maakondades, on mõningate maakondade ettevõtjad suutnud ettevõtete likvideerimist paremini ära hoida ja mõningate maakondade ettevõtjad on suutnud ka raskemates oludes ettevõtteid luua. Majanduslangusega on paremini toime tulnud Harju, Rapla ja Tartu maakonna ettevõtjad, kus suurem langus toimus küll 2008. ja 2009. aastal, kuid peale mida on ettevõtete loomulik iive olnud pidevas kasvus (tabel 3). Iibe langust on märgata ka 2015. aastal ning see võib avaldada mõju 2013. aastal loodud ettevõtete ellujäämismäärale (tabel 3).

2.2.2. Ettevõtete ellujäämismäär maakonniti perioodil 2004-2013

Ettevõtete ellujäämismäära arvutatakse tüüpiliselt kolmandal aastal ellujäänud ettevõtete alusel. Kuna käesolevas töös kasutatavad andmed on saadud Statistikaameti andmebaasist, kus on olemas info kolmandal aastal ellujäänud ettevõtete kohta kuni aastani 2013, ei käsitleta ellujäämismäära arvutamisel 2014. ja 2015. aastal loodud ettevõtteid. Nendel juhtudel ei ole saadaval andmeid kolmanda ellujäämisaasta kohta. Samuti jäävad valimist välja 2010, 2011 ja 2012 loodud ettevõtted, kuna Eesti Statistikaamet lisas alates 2013 valimisse ka füüsilisest isikust ettevõtjad (FIE). See muudab aga ettevõtete arvu suuremaks ja tekiks olukord, kus kolmandal aastal on ellujäänud ettevõtete arv suurem kui loodud ettevõtete arv. Kuna 2013. aastal loodud ettevõtete puhul on liidetud FIE-d nii loomise aastal kui ka kolmandal ellujäämisaastal, saab selle aasta andmeid üldiste trendide selgitamiseks kasutada ja jääb valimisse. Seega võetakse ellujäämismäära trendide kujutamiseks Eesti maakondades vaatluse alla aastad 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010 ja 2013. Täpsemalt näidatakse protsentuaalselt, kui paljud nendel aastatel loodud ettevõtetest on elus kolmanda aasta lõpuks. (Joonis 5) (Vt ka lisa 3)

Kõikide maakondade puhul on märgata suuremat ellujäämismäära 2005. aastal loodud ettevõtete puhul. Rapla ja Võru maakonnas ületas ellujäämismäär sellel aastal lausa 80%. See tähendab, et 2005. aastal loodud ettevõtetest oli 2007. aasta lõpuks elus Võru maakonnas 80,4% ja Rapla maakonnas 81,3%. Teistes maakondades jäi see määr 70-80% vahele. Vaid Pärnu, Harju ja Hiiu maakonnas oli see näitaja alla 70%. Hiiu maakonnas oli see määr vaid 57,7%. Alates 2006 loodud ettevõtete puhul on märgata suurenevat langust kuni 2009. aastani, mil ellujäämismäär on hakanud suurenema. See võib tuleneda alanud

majanduslangusest, mille ajal langes märgatavalt ka sisemajandus koguprodukt (SKP) kuni aastani 2009, mil see hakkas jällegi tõusma. (Joonis 5)

Joonis 5. Aastatel 2004-2009 ja 2013 loodud ettevõtete ellujäämismäär kolmandal aastal Eesti maakondade võrdluses (autori koostatud).

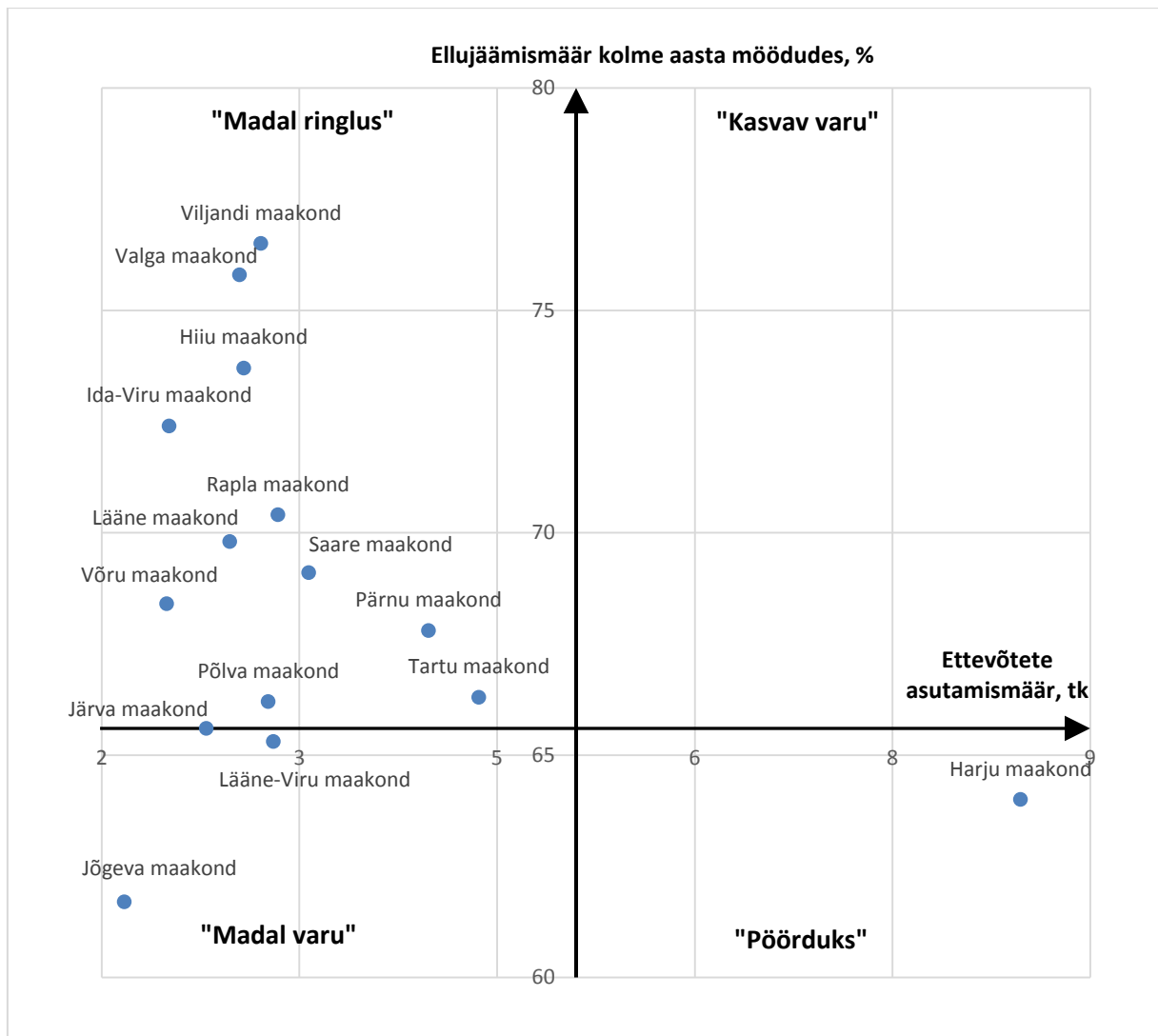
Ellujäämismäärangus majanduslanguse perioodil võib tähendada, et tegurid, mis on omased majanduslangusele, nagu SKP langus, töötusemäärangus kasv võivad olla olulises seoses ka ellujäämismäärangus. Kuna ka varasemates uuringutes on leitud, et SKP ja töötusemäärangus mõjutab ettevõtlustegevust, siis analüüsitakse mõlema näitaja seost ellujäämismäärangus läbi regressioonanalüüsi peatükis 2.2.4.

2.2.3. Ettevõtete asutamisrežiim Eesti maakondades

Käesolevas peatükis analüüsitakse ettevõtet ellujäämismäärangus koos ettevõtete asutamismäärangus ning jaotatakse Eesti maakonnad tulenevalt Brixy ja Grotzy (2007, lk 10-11) käsitlusele neljaks piirkonnaks, „kasvava varugangus“, „madala varugangus“, „madala ringlusegangus“ ja „pöördusegangus“ piirkonnaks. Jaotust vaadatakse ellujäämismäärangus käsitletava perioodi alguses 2004. aastal ja lõpus 2013. aastal, Piirkondade jaotuse keskteljeks on Y-teljel Eesti keskmine ellujäämismäärangus ja X-teljel Eesti keskmine asustamismäärangus.

Jagades Eesti maakonnad asutamismäärangus ja ellujäämismäärangus alusel 2004. aastal, on näha, et enamuse, maakondades on keskmisest kõrgema ellujäämismäärangus kuid keskmisest madalama ettevõtte asutamismäärangus. Vaid üks maakond, Harju maakond on keskmisest kõrgema asustamismäärangus ja kuulub majanduslikult edukamasse piirkonda ehk „pöördusegangus“ piirkonda. 14-st keskmisest madalama asustamismäärangus maakonnast 12 maakonda on keskmisest kõrgema ellujäämismäärangus ehk nad kuuluvad „madala ringlusegangus“ piirkonda. Need maakonnad on Viljandi, Valga, Hiiu, Ida-Viru, Rapla, Lääne, Saare, Võru, Pärnu, Tartu, Põlva ja Järva maakond. Nendes maakondades on konkurents madal, ettevõtete efektiivsus on madal või on turgude valik ebapiisav. Samuti viitab see sellele, et sel perioodil ei pakkunud need piirkonnad kõige atraktiivsemaid võimalusi uutele ettevõtjatele. (Joonis 6)

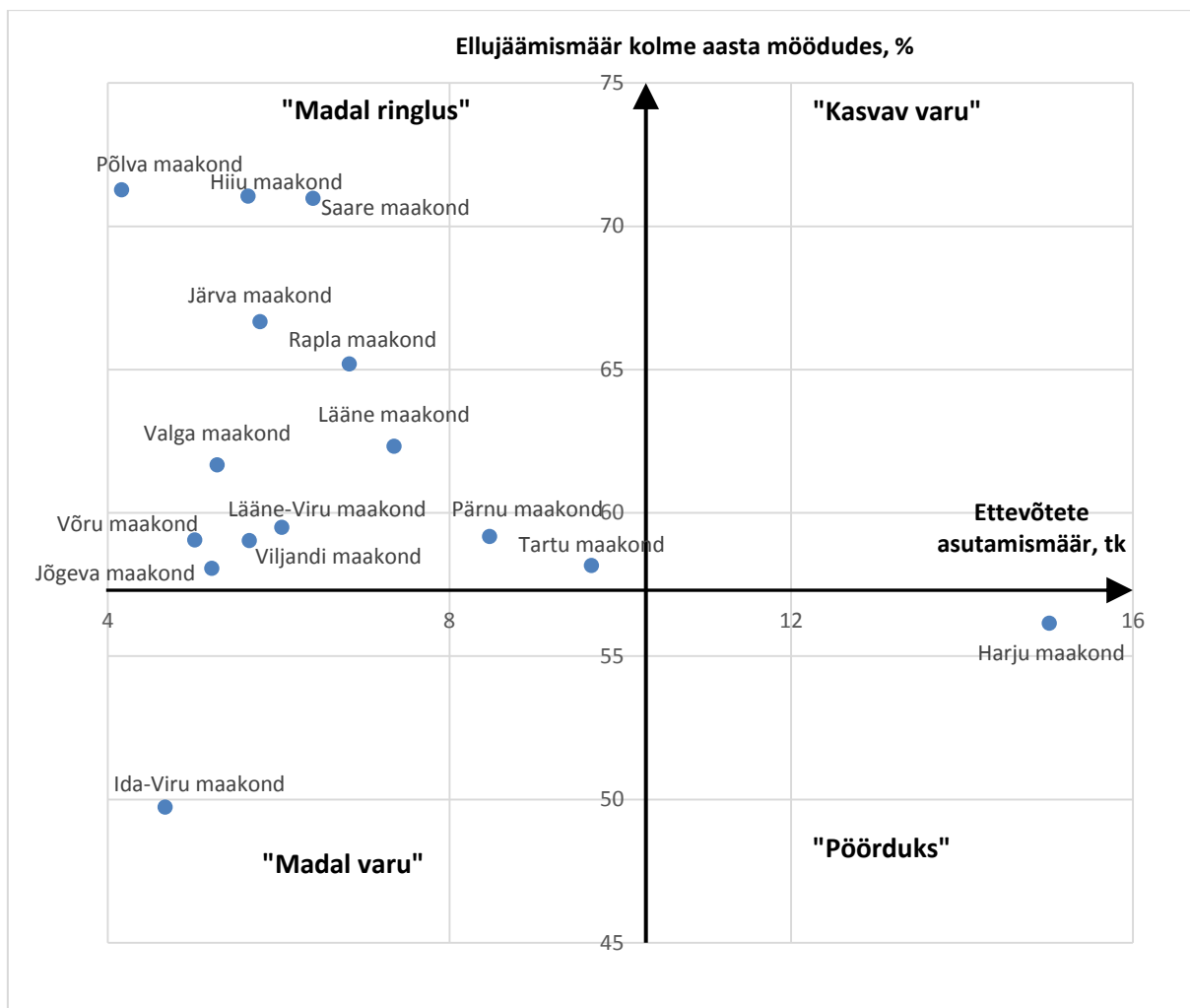
Kaks maakonda, Lääne-Viru ja Jõgeva maakond, kuuluvad „madala varugangus“ piirkonda, ning neid võib nimetada probleemseteks piirkondadeks, kus puuduvad piisavad tingimused ettevõtlusegangus alustamiseks. Eestis aga puuduvad maakondade jaotuses piirkonnad, kus oleks nii kõrge ettevõtet ellujäämismäärangus kui ka asustamismäärangus. (Joonis 6)

Joonis 6. Asutamisrežiim 2004.aastal Eesti maakondades (autori koostatud).

Vaadates maakondade jaotust neljaks piirkonnaks 2013. aastal on näha, et enamus maakondadest on keskmisest madalama ettevõtete asustamismääraga. Täpsemalt kuuluvad sinna alla 14 maakonda 15-st. Nendest 14-st maakonnast omakorda enamus, 13, on keskmisest kõrgema ellujäämismääraga ja kuuluvad „madala ringlusega“ piirkonda. Üks maakond, Ida-Viru maakond on keskmisest madalama ellujäämismääraga ja kuulub „madala varuga“ piirkonda. (Joonis 7)

Vaid Harju maakond on keskmisest kõrgema ettevõtte asustamismääraga ning kuna selles maakonnas on keskmisest madalam ellujäämismäär, asub Harju maakond „pöördukse piirkonnas“. Maakonnad, kus oleks nii keskmisest kõrgem asustamismäär kui ka ellujäämismäär, puuduvad ehk Eestis pole 2013. aastal ühtegi „kasvava varuga“ piirkonda. (Joonis 7)

Joonis 7. Asutamisrežiim 2013. aastal Eesti maakondades (autori koostatud).

Analüüsid kahte aastat, on oluline märkida, et 10 aastaga on muutunud Eesti keskmised asustamismäärad ja ellujäämismäärad. Kui 2004. aastal oli kogu Eestit hõlmav näitaja asustamismäära puhul 5,10 ettevõtet 1000 elaniku kohta ja ellujäämismäära puhul 65,60%, siis 2013 olid need näitajad vastavalt 10,30 ettevõtet elaniku kohta ja 57,30%. Ehk ettevõtete ellujäämismäär on langenud ja asustamismäär tõusnud. Täpsem ülevaade asustamismäära muutustest maakondade lõikes on välja toodud eelnevas peatükis 2.2.1. ja ellujäämismäärast peatükis 2.2.2.

Võrreldes aga kahe aasta kohta eelnevalt saadud tulemusi näeme, et nii vaadeldava perioodi alguses, 2004. aastal, kui ka lõpus, 2013. aastal, on enamus maakondadest keskmisest madalama asustamismääraga. Mõlemal juhul on vaid Harju maakond keskmisest kõrgema asustamismääraga ning kuulus seega mõlemal perioodil „pöördukse“

piirkonda. „Pöördukse“ piirkonda kuulumine näitab, et piirkond on majanduslikult edukas. Seega on Eesti majanduslikult edukaks piirkonnaks sisuliselt ainult Harju maakond.

Maakondades, mis on keskmisest madalama asustamismääraga, on toimunud muutused ellujäämismäär osas ning muutunud on maakondade jaotused „madala varu“ ja „madala ringlusega“ piirkondadeks. Muutused on toimunud kolme maakonna jaotuses, Ida-Viru, Lääne-Viru ja Jõgeva.

Aastal 2004 oli „madala varuga“ piirkondi kaks- Jõgeva ja Lääne-Viru maakond. Need maakonnad jaotusid probleemseks piirkonnaks. 2013. aastaks oli nendes maakondades ellujäämismäär tõusnud ja seega kuulusid nad 2013. aastal „madala ringlusega“ piirkonda. See tähendab, et Jõgeva ja Lääne-Viru maakond ei ole küll enam probleemsed piirkonnad, kuid neis maakondades on siiski madal konkurents, neis pole piisavalt turge või on ettevõtted ebaefektiivsed. Kui 2004. aastal oli Ida-Viru maakond „madala ringlusega“ piirkond, siis 2013. aastaks langes ellujäämismäär ja Ida-Viru langes „madala varuga“ piirkonda, ehk probleemseks piirkonnaks. Ülejäänud 11 maakonda, Viljandi, Valga, Hiiu, Rapla, Lääne, Saare, Võru, Pärnu, Tartu, Põlva ja Järva maakond, on nii 2004 kui ka 2013 kuulunud „madala ringlusega“ piirkonda.

2.2.4. Ettevõtete ellujäämismäär seosed piirkondlike teguritega

Tulenevalt käsitletud uurimustest ja andmete kättesaadavusest käsitleb autor ettevõtete ellujäämist mõjutavate teguritena ettevõtete asustamismäär, asustustihedust, SKP jooksevhindades elaniku kohta, töötusemäär, vabade töökohtade arvu ja keskmist brutotunnipalka. Neid andmeid võrreldakse ellujäämismääraga, teostatakse mitmene regressioonanalüüs ja selgitatakse välja kas need näitajad on statistiliselt olulise seosega. Esmalt antakse regressioonanalüüsis kasutatavate sõltumatutest muutujatest ülevaade.

Asustamismäärast on põhjalikum ülevaade antud juba eelnevas peatükis 2.2.1., kus on välja toodud asustamismäär muutused perioodil 2004-2015 maakondade lõikes ja seetõttu ei vaja see tegur käesolevas peatükis põhjalikku ülevaadet.

Üks kasutatavatest sõltumatutest muutujatest, mis võiks ellujäämismäär mõjutada on asustustihedus. Kuna rahvaarv Eestis on pidevalt kahanev, siis on kahaneva trendiga ka

asustustihedus. Ainus maakond, kus asustustihedus on kasvanud, on Harju maakond. Kui aastal 2004 elas Harju maakonnas ühel ruutkilomeetril 123,9 inimest, siis 2013 oli see arv 131,1, seega asustustihedus on suurenenud 5,5%. Teistes maakondades on asustustihedus vähenenud märgatavalt. Kõige rohkem on vähenenud Järva maakonna asustustihedus, 17%. Samasse suurusjärku jäävad ka Jõgeva ja Viljandi maakondade asustustiheduse vähenemine, 16,8% ja 16,2%. (Tabel 4)

Kõige tihemini on asustatud Harju maakond, kus asustustihedus ületab mõne teise maakonna asustustihedust kümne kordselt. Suurema asustustihedusega on ka Tartu ja Ida-Viru maakond. Siiski on sealne asustustihedus Harjumaa asustustihedusest natuke enam kui kaks korda väiksem. Samas on oluline märkida, et Ida-Viru maakonnas on asustustihedus 10 aastaga märgatavalt kahanenud langedes 51,3 elanikult km² kohta 45,2 elanikuni km². Muutus on märgatav just Tartu maakonnaga võrreldes, kus 10 aastaga on asustustihedus vähenenud 52,3 elanikult km² kohta 51,2 elanikuni km² kohta, seega on muutus olnud vaid 2,3%. Väiksema asustustiheduse langustrendiga on ka Pärnu, Rapla ja Saare maakond, kus see näitaja jääb alla 10%. Kõige väiksema asustustihedusega on Hiiu maakond, kus elanike arv ühel km² jääb alla 10 inimese ja seda kogu vaadeldava perioodi jooksul. Enamustes maakondades jääb elanike arv ühe km² kohta aga 10-20 vahele. (Tabel 4)

Tabel 4. Asustustihedus Eesti maakondades aastatel 2004-2013 (autori koostatud (RV0291) alusel)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Harju maakond	123,9	124,8	125,1	125,6	126,4	127,4	128,5	129,8	130,8	131,1
Hiiu maakond	9,4	9,2	9,0	9,0	8,8	8,8	8,6	8,5	8,4	8,4
Ida-Viru maakond	51,3	50,6	49,9	49,2	48,5	47,8	47,2	46,4	45,7	45,2
Jõgeva maakond	14,2	13,9	13,6	13,4	13,1	12,9	12,7	12,5	12,3	12,1
Järva maakond	14,7	14,4	14,2	13,9	13,6	13,4	13,2	12,9	12,7	12,6
Lääne maakond	11,6	11,4	11,3	11,1	10,9	10,8	10,7	10,5	10,4	10,3
Lääne-Viru maakond	18,9	18,6	18,3	18,1	17,8	17,6	17,4	17,1	16,9	16,7
Põlva maakond	14,3	14,1	13,9	13,7	13,5	13,4	13,2	13,1	13,0	12,9
Pärnu maakond	18,7	18,6	18,5	18,3	18,3	18,1	18,0	17,8	17,6	17,4
Rapla maakond	12,6	12,4	12,3	12,3	12,2	12,2	12,1	12,0	11,9	11,8
Saare maakond	11,8	11,6	11,5	11,3	11,2	11,1	11,0	11,0	10,9	10,9
Tartu maakond	52,3	52,0	51,5	51,1	51,2	51,3	51,4	51,4	51,3	51,2
Valga maakond	16,8	16,6	16,4	16,2	15,9	15,7	15,6	15,4	15,2	15,0
Viljandi maakond	16,3	16,0	15,8	15,5	15,2	15,0	14,7	14,5	14,2	14,1
Võru maakond	16,6	16,3	16,1	15,9	15,6	15,5	15,2	15,0	14,8	14,7

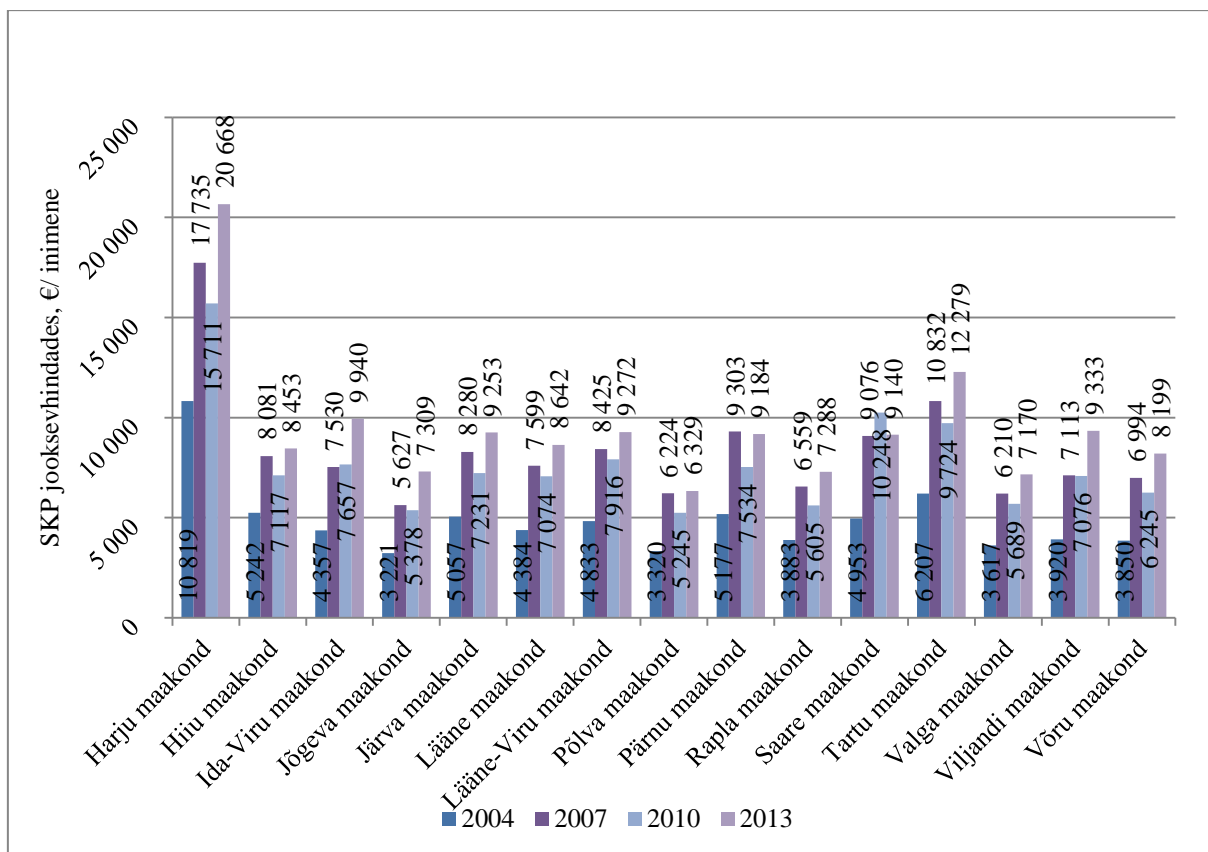
Kuna suurenev elanike arv peaks olema üks ellujäämismäära mõjutavatest teguritest, siis sellisel juhul peaks kindlalt saama eristada Harju maakonda teistest maakondadest, kuna see on ainuke maakond Eestis, kus asustustihedus on tõusnud.

SKP ehk sisemajanduse koguprodukt on elanikkonna majandusliku olukorra näitaja. Mida kõrgem on SKP seda paremal majanduslikul järjel piirkond on. Järgnevalt antakse ülevaade SKP-st elaniku kohta Eesti maakondades. Arvutades SKP elaniku kohta, saame parema võrdluse maakonniti, kui kasutades SKP näitajata maakonnas jooksevhindades.

Maakondade võrdluses on märgatavalt suure SKP-ga elaniku kohta Harju maakond, kus 2004. aastal oli SKP elaniku kohta 10 819 eurot ja 2013. aastal 20 668 eurot, ületades sellega teatud piirkondi kolmekordselt mõlemal aastal. Kõrgema SKP-ga on ka Tartu maakond, kus need näitajad on küll Harju maakonna omadest peaaegu poole väiksemad, kuid siiski maakondade võrdluses üks kõrgematest. Madala SKP-ga elaniku kohta jäävad silma Põlva, Jõgeva, Rapla ja Valga maakond ja seda nii vaadeldava perioodi alguses kui ka lõpus. Kõige rohkem on SKP kasvanud aga Viljandi maakonnas, 2,4 korda. Suurem kasv on toimunud ka Ida-Viru ja Jõgeva maakonnas, 2,3 korda. Kõige vähem on SKP kasvanud Hiiu maakonnas. Kui 2004 oli Hiiu maakonnas oli SKP elaniku kohta üks suurematest, siis 2013 oli see arv üks mediaanist madalam. (Joonis 8)

Peaaegu kõikides maakondades on märgata suuremat tõusu SKP-s elaniku kohta kuni 2007. aastani, peale mida toimus suurem langus. SKP- langus näitab, et sel perioodil toimus retsessioon. 2013. aastaks on SKP elaniku kohta enamustes maakondades tõusnud languse eelsele tasemele või kõrgemale. Vaid Pärnu maakonnas on 2013. aasta tase madalam languse eelse ajaga võrreldes. Peaaegu samale tasemele 2013. aastal 2007. aastaga võrreldes on jäänud Pärnu ja Põlva maakonna SKP elaniku kohta. (Joonis 8)

Kuna SKP on oluline näitaja piirkonna majandusliku seisu kohta, saab järeldada, et Eestis on kõige edukam piirkond Harju maakond. Edukamateks piirkondadeks võib pidada ka Tartu, Ida-Viru ja Viljandi maakondi. Majanduslikult kehvemal järjel on Põlva, Jõgeva, Rapla ja Valga maakond. (Joonis 8)

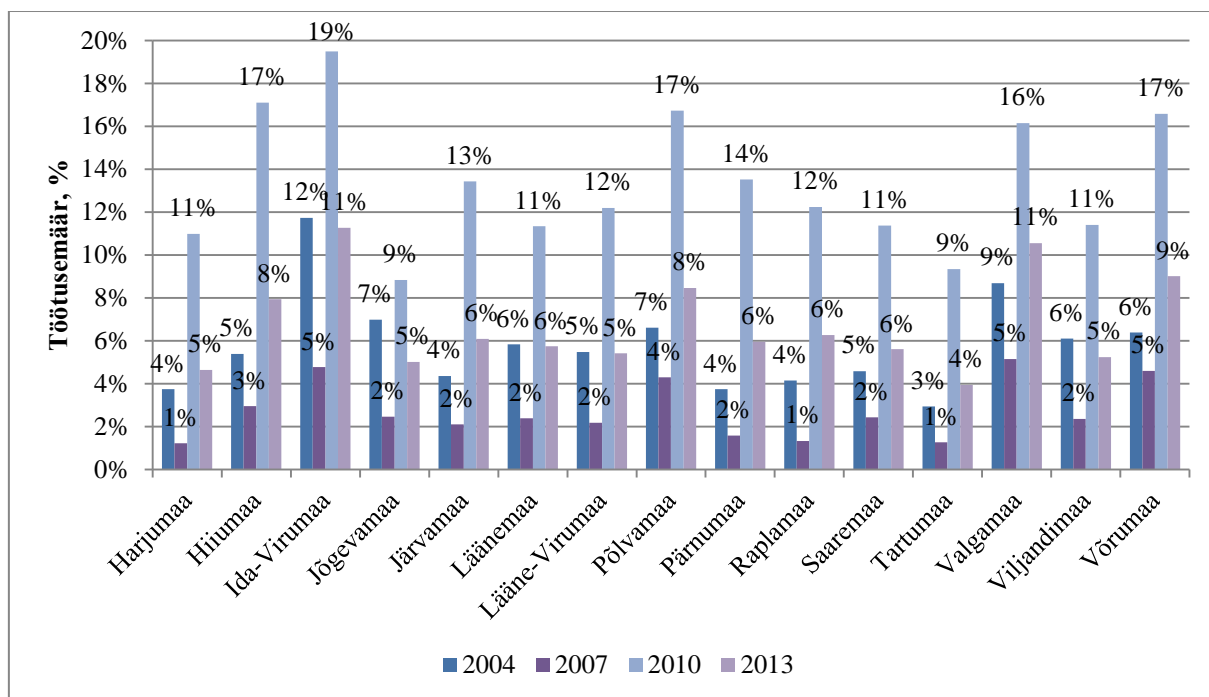
Joonis 8. SKP jooksevhindades elaniku kohta 2004, 2007, 2010 ja 2013. aastal (autori koostatud).

Lisaks SKP-le näitab majanduslikku olukorda piirkonnas ka töötusemäär. Kui töötusemäär on tõusvas trendis, näitab see piirkonna majanduslangust. Langev töötusemäär on aga majandustõusu indikaator. Seepärast on järgnevalt vaatluse all töötusemäär Eesti maakondades ning selle seost uuritakse läbi regressioonanalüüsi ellujäämismääraga.

Eestis on töötusemäär vähenenud 2007. aastaks, mis oli majandussurutisele eelnenud aasta. See on jällegi indikaator sellest, et majanduslikult oli Eestis tõus. Aastaks 2010 on töötusemäär aga suuresti tõusnud, kohati lausa kümnekordselt võrreldes 2007. aastaga. 2013. aastaks on töötusemäär aga langenud, kuid siiski ei ole see 2007. aastaga võrdsel tasemel, mil kohati oli töötusemäär alla 2%. Pigem võib öelda, et jõutud tasemeni, mis valitses 2004. aastal Eesti tööturul.

Suure töötusemääraga paistavad eriti silma Ida-Viru, Hiiu, Põlva, Võru ja ka Valga maakond. Nendes piirkondades on töötusemäär üks kõrgemaid kogu vaadeldava perioodi jooksul, kuid Hiiu maakonnas on kõikumised olnud ühed suuremad. Madalam töötusemäär on aga Harju ja Tartu maakonnas. Kuna Tartu ja Harju maakond on majanduslikult

edukamad piirkonnad, kus on mediaanist kõrgem SKP ja asutamismäär, on seal ka töökoha võimalusi rohkem. Seetõttu on nendes piirkondades töötuse määr madalam võrreldes teiste maakondadega.

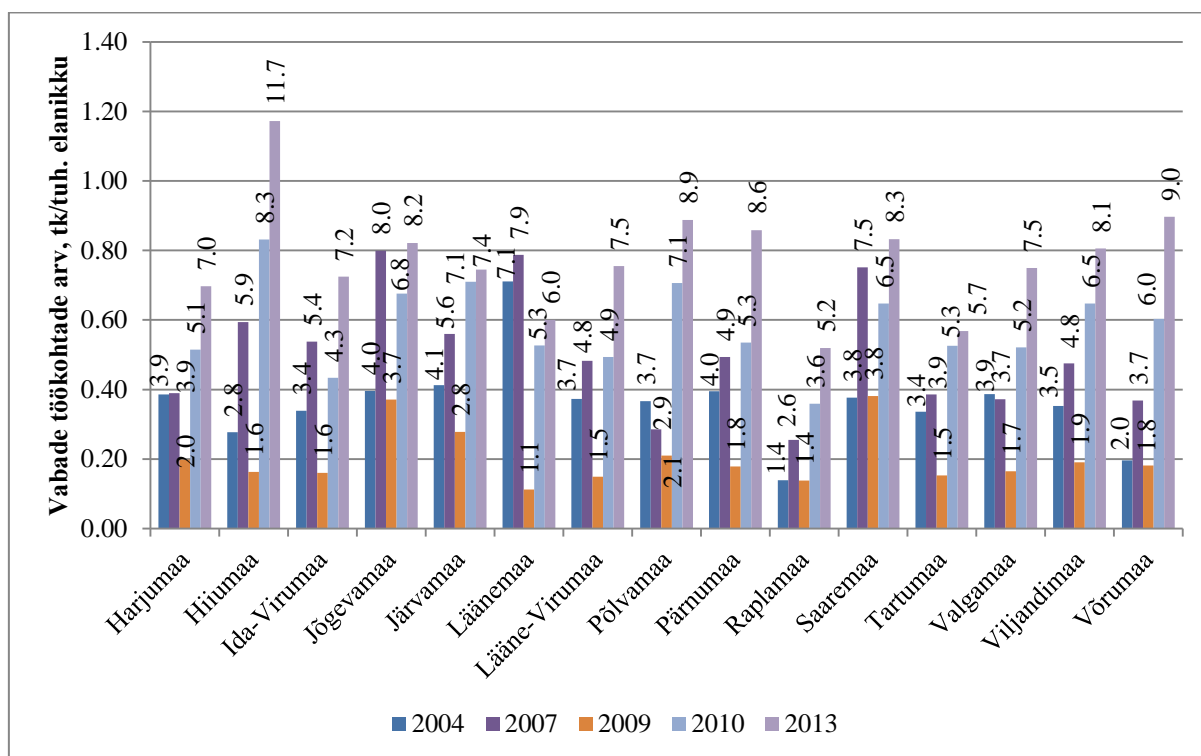

Joonis 9. Registreeritud töötute osakaal tööjõust Eesti maakondades aastatel 2004, 2007, 2010 ja 2013. aastal (autori koostatud).

Töötuse määr on üks majandusliku olukorra näitajatest ja töötuse määra järsk tõus pole kunagi hea. Siiski on töötuse määr teatud tasemel normaalne nähtus. Järsk muutus töötuse määras, mis viitab majanduslangusele võib viidata järsult langenud töökohtade arvule. Seetõttu vaadatakse ka töökohtade arvu muutusi piirkondades ning uuritakse, kas sellel võib olla seos ellujäämismääraga.

Vabade töökohtade arv on arvutatud piirkondlikult 1000 tööealise elaniku kohta, kuna nõnda saab parema võrdluse maakonniti. Töökohtade arvus on märgata suurt langust 2009. aastal. Sellel aastal on vabade töökohtade arv 1000 tööealise elaniku kohta kõige madalam vaadeldaval perioodil 2004-2013 ning seda kõikides maakondades. Kui registreeritud töötute puhul on märgata, et 2013. aastaks on töötuse määr samal tasemel 2004. aastaga võrreldes, siis vabade töökohtade arv 1000 tööealise elaniku kohta on enamuses maakondades märgatavalt suurenenud võrreldes 2004. aastaga. Vaid Läänemaal on vabade

töökohtade arv olnud langustrendis ja 2013. aastal on seal vähem vabu töökohti võrreldes 2004 ja 2007. aastaga võrreldes. Samas on sealne näitaja 2004 ja 2007 aastal olnud ühed suurematest. Kindlasti paistab vabade töökohtade suure määraga silma ka Hiiu maakond, kus see näitaja on suurim 2010. ja 2013. aastal, 83,14 ja 117,22 vaba töökohta 1000 tööealise elaniku kohta.

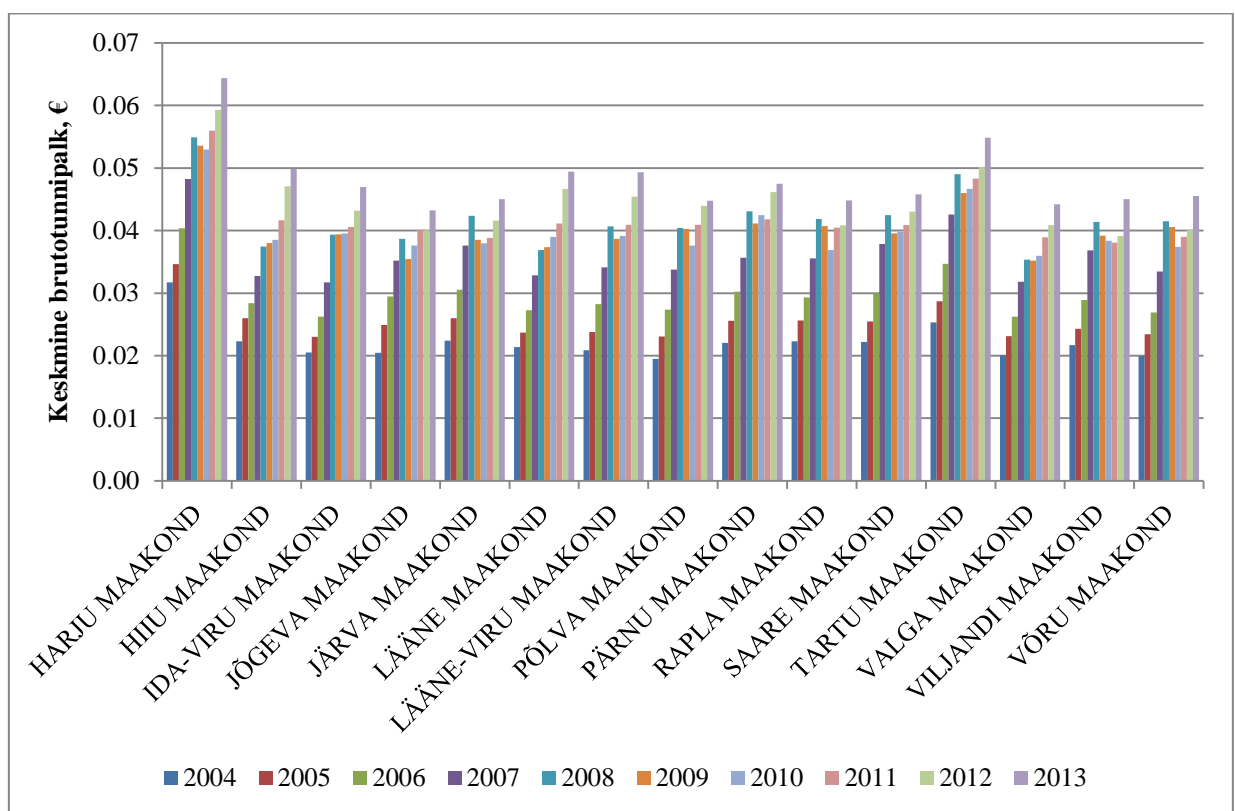
Joonis 10. Vabade töökohtade arv 1000 tööealise elaniku kohta aastatel 2004, 2007, 2009, 2010 ja 2013 (autori koostatud).

Kuigi nii töötusemäär kui ka vabade töökohtade arvu puhul on märgata majanduslanguse mõjusid, ei ole üldine trend vaadeldaval perioodil olnud sama. Kui töötusemäär oleks otseselt seotud vabade töökohtade arvuga, peaks töötusemäär olema vastupidise langeva trendiga. See võib tähendada ka seda, et töötusemäär on otsesemalt seotud majandusliku olukorraga, kuid vabade töökohtade arvu mõjutavad ka muud tegurid, mis võivad tuleneda piirkonnad rahvastikutrendidest või ettevõtetes toimuvatest muutustest nagu näiteks muutused ettevõtete kasvus.

Viimase indikaatorina, millel võib olla seos ettevõtete ellujäämismääraga, vaadeldakse keskmist brutotunnipalka Eesti maakondades. Üldiselt on keskmine brutotunnipalk tõusva

trendiga. Seda mõjutab kindlasti ka asjaolu, et Eestis tõuseb alampalk iga aastaga, vaid perioodil 2008-2011 jäi alampalk samaks. Samal perioodil, mil alampalk ei muutunud, toimus majanduslangus ja languses olid ka keskmised palgad. Vaid Hiiu, Ida-Viru, Lääne ja Valga maakonnas on keskmine brutotunnipalk olnud järjepidevas tõusus, Siiski on ka nendes piirkondades olnud tunda majanduslanguse mõju ja perioodil 2008-2011 on tõus olnud väiksem kui muul ajal.

Kõige suurem keskmine brutotunnipalk on Harju maakonnas, sellele järgneb Tartu maakond. Madalam palk on aga Jõgeva, Valga ja Viljandi maakonnas.

Joonis 11. Keskmine brutotunnipalk Eesti maakondades perioodil 2004-2013 (autori koostatud).

Ettevõtete ellujäämismäära mõjutavate indikaatoritena vaadeldavate näitajate vahel ei paista olevat otsest seost ega ühest trendi. Kõikide näitajata v.a. asustustihedus puhul paistab välja majanduslanguse mõju. Selleks, et näha, kas nendel näitajatel on seos ellujäämismääraga, teostatakse mitmene regressioonanalüüs. Mitmese regressiooni puhul prognoositakse sõltuvat tunnust sõltumatute tunnuste kombinatsiooni alusel. Sõltuva muutujana võetakse vaatluse alla ellujäämismäär ja sõltumatute muutujatena

asutamismäär, asustustihedus, SKP jooksevhindades elaniku kohta, töötusemäär, vabade töökohtade arv ja keskmine brutotunnipalk. Kuna andmed on saadaval 15 maakonna kohta perioodi 2004-2009 ja 2013 kohta, siis regressioonis on vaatluste arv 105 (tabel 5).

Regressioonianalüüsis selgub, et valitud sõltumatud muutujad kirjeldavad ära 44,4% ellujäämismäära varieeruvusest. Seoste olulisuse selgitamiseks vaadeldakse olulisuse tõenäosust p . Kui $p > 0,05$ ei ole seos statistiliselt oluline, kui aga $p < 0,05$ on seos statistiliselt oluline. Tabelist 5 näeme, et olulisuse tõenäosus p on väiksem kui 0,05 kolme näitaja puhul, ettevõtete asutamismäär, töötusemäär ja keskmine brutotunnipalk.

Tabel 5. Mitmese regressioonanalüüsi tulemused (autori koostatud)

<i>Regressiooni statistikud</i>	
Korrelatsioonikordaja R	0,666916
Determinatsioonikordaja R ²	0,444776
Determinatsioonikordaja R ² nihutamata hinnang	0,410783
Standardhälve	0,053332
Vaatluste arv	105

Regressioonanalüüsi tulemuste dispersioonanalüüs					
	Vabadus- astmete arv	Hälvete ruutude summa	Keskruut	F-statistik	Mudeli olulisuse tõenäosus (p)
Regressioonisirge	6	0,223292	0,037215	13,08425	7,99E-11
Prognosijäägid	98	0,27874	0,002844		
Kokku	104	0,502033			

	Parameetri hinnang	Hinnangu standardviga	t-statistik	Olulisuse tõenäosus p	Alumine usalduspiir (95%)	Ülemine usalduspiir (95%)
Vabaliige	0,7832	0,0237	33,0492	0,0000	0,7361	0,8302
Ettevõtete asutamismäär	0,0142	0,0051	2,7675	0,0068*	0,0040	0,0244
Asustustihedus	-0,0002	0,0004	-0,6191	0,5373	-0,0010	0,0005
SKP elaniku kohta	0,0000	0,0000	-1,0119	0,3141	0,0000	0,0000
Töötusemäär	0,5037	0,2031	2,4795	0,0149*	0,1006	0,9068
Vabad töökohad 1000 tööealise elaniku kohta	0,1756	0,2149	0,8168	0,4160	-0,2509	0,6021
Keskmine brutotunnipalk	-0,0476	0,0124	-3,8286	0,0002*	-0,0723	-0,0229

* $p < 0,05$

Ettevõtete asutamismäär ja ellujäämismäär vahel on positiivne statistiliselt oluline seos. See tähenda, et kui suureneb ettevõtete asutamismäär, suureneb ka ellujäämismäär. Ka töötuse määr korral oli seos positiivne ehk kõrgema töötusega piirkondades oli ellujäämismäär kõrgem. Ellujäämismäär ja keskmise brutotunnipalga vahel oli aga negatiivne statistiliselt oluline seos. Seega, piirkondades, kus on kõrgem brutotunnipalk on väiksem ellujäämismäär.

2.3. Järeldused

Eesti maakondades on nii ettevõtete asutamismäär kui ka likvideerimismäär tõusva trendiga, seega mida rohkem ettevõtteid luuakse, seda rohkem neid ka likvideeritakse. Mõlemad näitajad on perioodil 2004-2015 kasvanud üle kahe korra. Siiski on ka erisusi, ettevõtteid luuakse rohkem perioodil, kui majandus on tõusva trendiga ning likvideeritakse rohkem, kui majandus on languses. See tähendab, et majanduslanguse ajal võib olla ettevõtete loomulik iive negatiivne, ning likvideeritaks rohkem ettevõtteid kui luuakse. Nii ongi perioodil 2008-2009 näha iive langustrendi, kus näiteks, Ida-Virus, Jõgeval, Lääne-Viru ja Viljandi maakonnas oli iive negatiivne.

Brixyle ja Grotzile (2007) tuginedes jagati Eesti maakonnad ettevõtete ellujäämismäär ja asutamismäär alusel nelja piirkonda. „Pöördukse“ piirkondi iseloomustab madal ellujäämismäär ja keskmisest kõrgem ettevõtete asutamismäär. Kui ellujäämismäär on aga keskmisest kõrgem, nagu ka asutamismäär, siis seda piirkonda nimetatakse „kasvava varuga“ piirkonnaks. „Madala ringlusega“ piirkonnas on madal ettevõtete asutamismäär ja kõrge ellujäämismäär. Madala ellujäämismäär ja ka asutamismääraga piirkond on „madala varuga“ piirkonnad. Edukamad piirkonnad on „kasvava varuga“ ja „pöördukse“ piirkonnad. Probleemsemad aga „madala ringluse“ ja „madala varuga“ piirkonnad.

2004. aastal oli vaid Harju maakond „pöörduksega“ piirkond. Jõgeva ja Lääne-Viru jäid näitajate poolest aga „madala varuga“ piirkonda. Ülejäänud 12 maakonda, Viljandi, Valga, Hiiu, Ida-Viru, Rapla, Lääne, Saare, Võru, Pärnu, Tartu, Põlva ja Järva maakond, jäid „madala ringlusega“ piirkonna sisse. 2013. aastal oli samuti ainus „pöörduksega“ piirkond Harju maakond. Muutused toimusid „madala varuga“ ja „madala ringlusega“ piirkondades.

Esimesse neist langes Ida-Viru maakond, teise tõusid ellujäämismäära suurenemise tõttu aga sinna piirkonda kategoriseerinud Jõgeva ja Lääne-Viru maakond.

Kuigi kõrge ellujäämismäär „madala ringluse“ tüübis võib tunduda positiivsena, on regionaalarengu seisukohast need piirkonnad problemaatilised, sest nende majandus on vähedünaamiline. Kuna nad ei paku uutele ettevõtjatele huvi (madal asutamismäär), siis on majanduskasv nendes piirkondades reeglina aeglane ning neid regioone iseloomustavad tihti madalad sissetulekud, struktuurne tööpuudus, kehvem elukeskkond (kõrgemad teenuste, toodete hinnad ja madal valik tulenevalt konkurentsi puudusest). Samas kui pöördukse tüübis suur osa ettevõtteid ei jää ellu, on tegemist pidevalt areneva piirkonnaga, mis loob kiiresti uus majanduslikke võimalusi nii ettevõtjatele kui ka tööjõule. Probleemsed piirkonnad on kahe aasta võrdluses olnud. Jõgeva, Lääne-Viru ja Ida-Viru maakonnad. Nendes maakondades oli ka ettevõtete loomulik iive majanduslanguse perioodil madal, mis näitab, et need piirkonnad on tundlikumad majanduslikele muutustele ja ei suuda languse korral ettevõtluskeskkonda stabiilsena hoida.

Regressioonianalüüsist selgus, et ettevõtete asutamismäära ja ellujäämismäära vahel on positiivne statistiliselt oluline seos. Kui suureneb ettevõtete asutamismäär, suureneb ka ellujäämismäär. See tulemus oli ootamatu, kuna teoorial tuginedes ja eelnevale jaotusele, kus Harjumaa eristus oma suure asutamismäära ja madala ellujäämismääraga teistest maakondadest, peaks ellujäämismäär langema kui asutamismäär tõuseb. Üheks põhjuseks võib olla, et maakondade trendid on väga erinevad. Kuigi Harju maakonnas kehtib negatiivne seos, ei pruugi seda olla teistes maakondades. Pidevalt turule tulevad uued sisenejad sunnivad kõiki ettevõtjad konkureerima ja oma tootlikkust ja tooteid ja teenuseid parandama.

Ettevõtete asutamis- ja ellujäämismäärasid mõjutab ka seadusandlik keskkond riigis, kus nad tegutsevad. Näiteks on Eestis väga kerge asutada uut ettevõtet. Selleks pole vaja isegi mitte enam osakapitali sissemakset ja avalduse saab teha interneti kaudu. Samuti on väga väikese majandustegevusega ettevõtet lihtne alal loida, sest vajalik on ainult majandusaasta aruannete ja muu taolise andmestiku õigeaegne esitamne. Seega ellujäänud ettevõtete hulgas on ilmselt väga palju väga väikese majandustegevusega ettevõtteid, kes hoitakse alles, selle asemel, et nad turult lahkuks. Teaduskirjanduses tehtud uurimised teistest riikidest ja varasemate aastakümnete statistika puhul üldjuhul eeldavad, et majandustegevuse vähenedes sellised ettevõtted likvideeritakse ja see kajastub ka

ettevõtlusdemograafia andmetes. Samas praeguse statistika alusel puudub võimalus hinnata, kui paljude uute ettevõtete puhul selline olukord peaks paika.

Statistiliselt oluline seos oli ka töötuse määra korral ning seos oli positiivne. See tähendab, et kõrgema ellujäämismääraga piirkonnas on töötusemäär kõrgem. Kuna ellujäämismäär oli väiksem keskustes nagu Harju ja Tartu maakond, on ka loogiline, et nendes piirkondades on töötusemäär väiksem. Kaugemates piirkondades on aga ellujäämismäär kõrgem ja seetõttu on ka äärealadel suurem töötute osakaal tööjõust. See vastab teoreetilises kirjanduses välja tooduga, mis kirjeldab, et kuna kõrge töötusega piirkonnad pakuvad ettevõtetele odavat tööjõudu ja paremaid konkurentsitingimusi, siis on leitud seos ellujäämismääraga.

Ellujäämismäär ja keskmise brutotunnipalga vahel oli aga negatiivne statistiliselt oluline seos. Seega, piirkondades, kus on kõrgem brutotunnipalk on väiksem ellujäämismäär. Tegelikult see on loogiline arvestades, et enamuses maakondades, mis olid väljapool Harjumaad, oli ellujäämismäär kõrge, kuigi näiteks elatustase oli madalam. Seega on näiteks Harjumaal ellujäämismäär madal, kuid keskmine brutotunnipalk kõrge.

KOKKUVÕTE

Ettevõtlus on oluline tegur, mis mõjutab piirkonna majanduslikku olukorda. Läbi ettevõtete luuakse töökohti, kaupu ja teenuseid. Siiski ei piisa ainult nende loomisest, ettevõtted peavad olema jätkusuutlikud, konkurentsivõimelised ning mis kõige olulisem, nad peavad ellu jääma. Vaid piirkonnad, kus on nii kõrge ettevõtete ellujäämismäär kui ka asutamismäär, suudab olla edukas ja atraktiivne piirkond. Kuna ellujäämismäär kui ka asutamismäär on piirkonniti erinev, siis on oluline teada saada, missugustel sotsiaalmajanduslikel näitajatel on ellujäämismääraga statistiliselt oluline seos. Kui on teada, millised tegurid mõjutavad ellujäämismäära, on võimalik mõista läbi nende tegurite trendide, mis võivad toimuda ellujäämismääras selles piirkonnas. Samuti on teoreetiliselt võimalik läbi regulatsioonide mõjutada mingite tegurite trende.

Käesoleva magistritöö eesmärk ongi välja selgitada Eesti piirkondlik jaotus tulenevalt ettevõtete asutamis- ja ellujäämismäärast ning analüüsida, missugused piirkondlikud tendentsid mõjutavad ettevõtete ellujäämist.

Magistritöö eesmärgi saavutamiseks kasutati sekundaarseid kvantitatiivseid andmeid. Esiteks kasutati statistikaameti andmeid ettevõtete sündide ja surmade ning ellujäämise kohta, lisaks veel rahvastiku asustustihedust, SKP jooksevhindades elaniku kohta, töötusemäära, keskmist brutotunnipalka. Samuti kasutati töötukassa andmeid registreeritud töötute osakaalu kohta tööealisest elanikkonnast ja vabade töökohtade arvu maakonnas.

Töö esimeses peatükis anti tööle teoreetiline taust, selgitati välja, mida tähendab ettevõtlus, mis iseloomustab ettevõtjat ning millised omadused ja oskused tal peavad olema. Leiti, et ettevõtlus on loomeprotsess, mille käigus, kasutades mingeid sisendeid, loob ettevõtja mingi väljundi. Seda siis kas pakkudes teenust või luues mingeid tooteid. Ettevõtluse juures peetakse järjest olulisemaks innovatiivsust, kuna see võimaldab ettevõtetel kasvada. Ettevõtja puhul aga on oluline inimese võime märgata võimalust ettevõtlusega tegeleda ja sellest kinni haaramist. Need tingimused viivad jätkusuutliku ja konkurentsivõimelise ettevõtluskeskkonnani.

Esimeses peatükis selgitati ka, kuidas ettevõtlus mõjutab regionaalarengut. Kuna järjest enam koondutakse keskustesse, hääbub elu keskustest väljaspool. Ettevõtlustegevuse kasv võib aga piirkondi atraktiivsemaks muuta ja seeläbi meelitada inimesi tagasi migreeruma keskustest väljapoole. Oluline on nii ettevõtete loomine, kui ka ellujäämine ja seetõttu leiti varasemate uuringute tausta, mis võib mõjutada ettevõtete ellujäämist. Kuigi suurema ellujäämismäära puhul eeldatakse parema majandusliku järjega piirkonda, võib see hoopis viidata kehemale majanduslikule olukorral, kus ettevõtete vähesus tekitab madala konkurentsi turul. Kuigi ellujäämist võib mõjutada nii ettevõtja kui ka keskkond, keskenduti käesolevas töös keskkondlikele teguritele. Ellujäämismääraga seose uurimiseks valiti järgnevad näitajad: ettevõtete asutamismäär, asustustihedus, SKP jooksevhindades elaniku kohta, töötusemäär, vabade töökohtade arvu ja keskmist brutotunnipalka.

Magistritöö teises peatükis teostati analüüs, et saavutada töö eesmärk. Leiti, et nii ettevõtete asutamismäär kui likvideerimismäär on sarnase tõusva trendiga, ehk kui ettevõtteid luuakse rohkem, siis neid ka likvideeritakse rohkem. Mõlema näitaja poolest oli suurim Harju maakond. Ellujäämismäär puhul ühest trendi ei leitud, kuid märgati, et

Kui maakonnad jagada Brixzy ja Grotzi (2007) asutamisrežiimi järgi, siis 2004. aastal kuulus vaid Harju maakond „pöördusega“ piirkonda. Jõgeva ja Lääne-Viru jäid „madala varuga“ piirkonda. Ülejäänud 12 maakonda, Viljandi, Valga, Hiiu, Ida-Viru, Rapla, Lääne, Saare, Võru, Pärnu, Tartu, Põlva ja Järva maakond, jäid „madala ringlusega“ piirkonna sisse. 2013. aastal oli samuti ainus „pöördusega“ piirkond Harju maakond. „Madala varuga“ piirkonnas oli vaid Ida-Viru maakond ja „madala ringlusega“ piirkonnas olid Viljandi, Valga, Hiiu, Lääne-Viru, Rapla, Jõgeva, Lääne, Saare, Võru, Pärnu, Tartu, Põlva ja Järva maakond.

Mitmesel regressioonianalüüsiga otsiti seost ellujäämismäär ja ettevõtete asutamismäär, asustustiheduse, SKP jooksevhindades elaniku kohta, töötusemäär, vabade töökohtade arvu ja keskmise brutotunnipalgaga. Tulemused näitasid, et statistiliselt oluline seos oli kolme näitaja korral. Asutamismäär ja ellujäämismäär vahel on positiivne statistiliselt oluline seos. Kui suureneb ettevõtete asutamismäär, suureneb ka ellujäämismäär. Statistiliselt oluline positiivne seos oli ka töötuse määra korral. See tähendab, et kõrgema ellujäämismääraga piirkonnas on töötusemäär kõrgem. Ellujäämismäär ja keskmise brutotunnipalga vahel oli aga negatiivne statistiliselt oluline seos. Seega, piirkondades, kus on kõrgem brutotunnipalk on väiksem ellujäämismäär.

Peamiste järeldustena võib välja tuua, et Eestis on üks oluliselt ettevõtluskeskkonna poolest atraktiivsem piirkond kui teised ja see on Harju maakond. Probleemsemad piirkonnad on Ida-Viru, Lääne-Viru ja Jõgeva maakond, kus mingil hetkel on ellujäämismäär ja asutamismäär olnud keskmisest madalam. See tähendab, et need piirkonnad vajavad suuremat tähelepanu, et stimuleerida asutamismäära kasvu või ellujäämismäära suurenemist.

KASUTATUD KIRJANDUS

- Käibemaksuseadus. (vastu võetud 10.12.2003, viimati jõustunud vastavalt §-le 50). – *Riigi Teataja*
<https://www.riigiteataja.ee/akt/125102012017> (20.02.2019).
- Globaalne ettevõtlusmonitooring 2014 Eesti raport. (2015) Eesti Arengufond.
http://www.arengufond.ee/wp-content/uploads/2015/11/GEM_2014_Eesti1.pdf
(01.03.2019).
- Äriseadustik. (vastu võetud 15.02.1995, viimati jõustunud 01.09.1995). – *Riigi Teataja*
<https://www.riigiteataja.ee/akt/128022019010> (20.02.2019).
- Acs, Z. J., Armington, C.** (2006). New firm survival and human capital. – *Entrepreneurship and Dynamics in the Knowledge Econom.* / Ed. Karlsson C., Johansson B., Stough R. R. New York: Routledge. pp 125-149.
- Ahmad, N., Seymour, R. G.** (2008). Defining Entrepreneurial Activity: Definitions Supporting Frameworks for Data Collection – *OECD Statistics Working Paper*.
<http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1090372> (15.03.2019).
- Audretsch, D. B., Fritsch, M.** (2002). Growth Regimes Over Time and Space. - *Regional Studies*. Vol 36. No. 2, pp. 113-124.
- Audretsch, D. B., Houweling, P., Thurik, R. A.** (2000). Firm Survival in the Netherlands. - *Review of Industrial Organization*. Vol. 16, No. 1, pp. 1-11.
- Brixy, U., Grotz, R.** (2007). Regional patterns and determinants of birth and survival of new firms in Western Germany. - *Entrepreneurship and Regional Development*. Vol. 19, No. 4, pp 293-312.
- Bruton, G. D., Ketchen Jr., D. J., & Ireland, R.** (2013). Entrepreneurship as a solution to poverty. - *Journal of Business Venturing*. Vol. 28, No. 6, pp. 683-689.
- Cefis, E., Marsili, O.** (2005). A matter of life and death: innovation and firm survival . - *Industrial and Corporate Change*. Vol. 14, No. 16, pp. 1167-1192.
- European Commission. Social enterprises. [veebileht] <http://ec.europa.eu/growth/sectors/social-economy/enterprises/> (15.04.2019).
- Deller, S., Kures, M., Conroy, T.** (2019). Rural entrepreneurship and migration. - *Journal of Rural Studies*, Vol. 66, pp. 30-42.

- Eesti Statistika andmebaas. Mõisted. [veebileht] http://pub.stat.ee/px-web.2001/Database/Majandus/10Majandusksused/03Ettevõtluse_demograafia/ER_34.htm (15.03.2019).
- ER052: Sündinud ettevõtted tegevusala (EMTAK 2008) ja maakonna järgi. (andmed uuendatud 27.06.2018). – *Eesti Statistika andmebaas*. <http://pub.stat.ee/> (20.04.2019).
- ER053: Surnud ettevõtted tegevusala (EMTAK 2008) ja maakonna järgi. (andmed uuendatud 27.06.2018). – *Eesti Statistika andmebaas*. <http://pub.stat.ee/> (20.04.2019).
- Fritsch, M., Kublina, S.** (2015). Entrepreneurship, Growth, and Regional Growth Regimes. - *Entrepreneurial, Innovative and Sustainable Ecosystems. Applying Quality of Life Research (Best Practices)*. ED. Leitão J., Alves H., Krueger N., Park J. Springer, ChamFritschs, pp. 3-34.
- M., Brixy, U., Falck, O.** (2006). The Effect of Industry, Region, and Time on New Business Survival – A Multi-Dimensional Analysis. *Review of Industrial Organization*, pp. 285-306.
- Gaganis, C., Pasiouras, F., Voulgari, F.** (2019). Culture, business environment and SMEs' profitability: Evidence from European Countries. - *Economic Modelling*. Vol. 78, pp. 275-292.
- Green, F.** (2013). Youth Entrepreneurship. - *A background paper for the OECD Centre for Entrepreneurship, SMEs and Local Development*. OECD, 35 pp.
- Huggins, R., Prokop, D., Thompson, P.** (2017). Entrepreneurship and the determinants of firm survival within regions: human capital, growth motivation and locational conditions. - *Entrepreneurship and Regional Development*. Vol. 29 (3-4), pp 357-389.
- Korent, D., Vukovic, K., Brčić, R.** (2015). Entrepreneurial activity and regional development. - *Economic Research-Ekonomska Istraživanja*. Vol. 28, pp. 939-958.
- Kuratko, D. F.** (2015). Entrepreneurship: Theory, Process, and Practice. Boston: Cengage Learning. 624 pp.
- Kuratko, D. F., Morris, M. H.** (2017). Examining the Future Trajectory of Entrepreneurship. - *Special Issue: Entrepreneurship Everywhere: Across Campus, Across Communities and Across Borders*. Vol. 56, pp. 1-13.
- Lucas, D. S., Fuller, C. S.** (2017). Entrepreneurship: Productive, unproductive, and destructive—Relative to what? - *Journal of Business Venturing Insights*. Vol. 7, pp. 45-49.
- Mets, T.** (2005). Edukas väikeettevõtlus ääremaal. -*Ettevõtluse käsiraamat*. Kuressaare: Tallinna, lk. 125-130.
- Meyer, N., Meyer, D.** (2017). An Econometric Analysis on Entrepreneurial Activity, Economic Growth and Employment: The Case of the BRICS countries. - *International Journal of Economic Perspectives*. Vol. 11, No. 2, pp. 429-441.
- Noorkõiv, R., Loodla, K.** (2012). Rahvastiku võimalikud arengutrendid 2012-2030. Tartu: Konsultatsiooni- ja koolituskeskus. 37 lk.

- Omel, R., Värnik, R., Pöder, A.** (2011). Maaelu arengu hindamine. - *Maaelu arengu aruanne*. Tartu: EMÜ Majandus- ja sotsiaalinstituut., lk 40-67.
- Peamised statistilised näitajad. Registreeritud töötus 1993-2019. [veebileht] <https://www.tootukassa.ee/content/tootukassast/peamised-statistilised-naitajad> (20.04.2019).
- Praag, M. C.** (2003). Business Survival and Success of Young Small Business Owners. - *Small Business Economics*. Vol. 21, pp. 1-17.
- RAA0050: Sisemajanduse koguprodukt maakonna järgi (ESA 2010). (andmed uuendatud 13.12..2018). – Eesti Statistika andmebaas. <http://pub.stat.ee/> (20.04.2019).
- RV022: Rahvastik soo, vanuserühma ja maakonna järgi, 1. jaanuar. (andmed uuendatud 04.05.2017). – Eesti Statistika andmebaas. <http://pub.stat.ee/> (20.04.2019).
- RV0291: Rahvaarv, pindala ja asustustihedus haldusüksuse või asustusüksuse liigi järgi, 1. jaanuar. (andmed uuendatud 08.05.2017). – Eesti Statistika andmebaas. <http://pub.stat.ee/> (20.04.2019).
- RV092: Prognoositav rahvaarv maakonna, soo ja vanuserühma järgi (aluseks 1. jaanuari 2012 rahvaarv). (andmed uuendatud 21.03.2014). – Eesti Statistika andmebaas. <http://pub.stat.ee/> (10.04.2019).
- Shane, S., Venkataraman, S.** (2000). The promise of entrepreneurship as a field of research. – *Academy of management review*. Vol. 25, pp. 217-226.
- Siimon, A., Kaseorg, M.** (2008). Ettevõtlusaktiivsus ja selle arendamise võimalised Eestis. Eesti majanduspoliitilised väitlused. Nr. 16, lk 219-235.
- Eesti regionaalarengu strateegia 2014-2020. (2014). Tallinn. https://www.siseministeerium.ee/sites/default/files/dokumendid/eesti_regionaalarengu_straategia_2014-2020.pdf (20.04.2019)
- Sobel, R.** (2008). Entrepreneurship - The concise encyclopedia of economics. [veebileht] <http://www.econlib.org/library/Enc/Entrepreneurship.html>
- Zeiger, P.** (2013). Vajalikke teadmisi ettevõtlusest. Allikas: <http://ettevotlusope.weebly.com/22-ettevotildetlikkus.html> .
- Toma, S.-G., Grigore, A.-M., Marinescu, P.** (2014). Economic development and entrepreneurship. - *Procedia Economics and Finance*. Vol. 8, pp. 436-443.
- Tooding, L.-M.** (2014). Regressioonimudelid. [veebileht] <http://samm.ut.ee/regressioonanalyyis> (25.04.2019)
- Venesaar, U., Liiv, S., Liiv, I.** (2006). Ettevõtlusalane kompetentsus ja ettevõtja isikuomadused: analüüs üliõpilaste enesehinnangu alusel. Tallinn: Eesti Majandusteaduse Selts. 14 lk.
- Wiklund, J., Nikolaev, B., Shir, N., Foo, M.-D., Bradley, S.** (2019). Entrepreneurship and well-being: Past, present, and future. - *Journal of Business Venturing*. <https://doi.org/10.1016/j.jbusvent.2019.01.002> (15.03.2019)

LISAD

Lisa 1. Loodud ettevõtted Eesti maakondades 1000 tööealise elaniku kohta perioodil 2004-2015

Maakond	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Kogu Eesti	5,1	5,8	7,4	6,9	6,1	5,9	7,2	8,2	9,2	10,3	10,5	10,3
Harju maakond	8,5	9,3	11,5	10,4	9,2	8,9	10,7	12,5	13,9	15,0	14,6	14,2
Hiiu maakond	2,6	3,6	5,4	3,6	5,1	3,8	3,7	5,2	5,2	5,6	8,8	6,9
Ida-Viru maakond	2,0	1,7	2,4	2,6	2,5	2,0	2,5	2,7	3,5	4,7	5,6	5,3
Jõgeva maakond	1,7	2,8	2,9	2,8	3,0	2,0	3,7	3,8	3,6	5,2	4,7	6,2
Järva maakond	2,3	2,6	3,7	3,2	2,8	2,5	4,4	4,8	4,4	5,8	5,7	5,9
Lääne maakond	2,5	2,8	4,9	4,0	4,5	4,1	5,0	4,9	6,2	7,4	6,5	7,2
Lääne-Viru maakond	2,8	3,1	4,4	4,3	3,8	3,5	4,6	4,5	4,9	6,0	6,3	7,1
Põlva maakond	2,8	3,1	3,7	3,1	2,4	2,7	4,3	3,7	4,7	4,2	6,3	6,3
Pärnu maakond	4,0	4,7	6,0	5,6	4,8	4,8	6,0	6,4	7,7	8,5	9,2	9,1
Rapla maakond	2,8	3,2	4,9	5,0	4,1	4,2	5,8	6,2	7,2	6,8	6,8	7,2
Saare maakond	3,1	4,6	5,0	4,5	4,1	4,0	3,8	6,1	5,7	6,4	6,9	8,2
Tartu maakond	4,4	5,3	7,3	6,9	5,7	5,7	6,6	7,7	8,3	9,7	10,1	9,7
Valga maakond	2,5	3,0	4,2	3,2	3,6	2,7	3,5	2,6	4,2	5,3	5,8	5,3
Viljandi maakond	2,7	3,2	4,2	4,0	4,2	3,7	4,3	4,7	4,8	5,7	6,9	7,0
Võru maakond	2,0	3,5	3,8	4,2	3,4	3,5	4,1	4,1	4,6	5,0	7,0	6,7

Lisa 2. Likvideeritud ettevõtted Eesti maakondades 1000 tööealise elaniku kohta perioodil 2004-2015

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Kogu Eesti	3,0	2,8	3,3	3,7	5,7	5,6	5,1	4,8	6,0	6,3	7,4	7,7
Harju maakond	5,0	4,8	5,6	6,0	9,0	8,6	7,9	7,4	9,2	9,8	10,5	10,2
Hiiu maakond	2,0	2,1	2,1	2,4	3,8	3,5	2,9	3,1	3,1	4,0	4,9	7,1
Ida-Viru maakond	1,3	1,1	0,9	1,2	2,4	2,6	2,0	1,7	2,2	2,2	4,0	4,7
Jõgeva maakond	0,8	0,9	1,3	1,4	1,7	2,3	2,0	1,7	2,3	2,4	3,1	5,0
Järva maakond	1,5	0,8	1,0	1,6	2,7	2,5	2,6	1,7	2,8	3,4	4,1	4,7
Lääne maakond	1,4	1,3	2,1	2,4	3,0	3,5	3,2	3,2	3,6	4,0	4,8	6,1
Lääne-Viru maakond	1,8	1,1	1,6	1,8	3,0	3,6	3,0	2,7	2,8	3,1	4,5	5,2
Põlva maakond	1,4	1,5	1,4	1,7	2,0	2,2	2,4	2,3	2,7	2,2	3,3	4,4
Pärnu maakond	2,1	2,2	2,7	3,1	4,6	4,5	4,2	4,0	5,2	5,3	6,5	7,3
Rapla maakond	1,4	1,2	2,1	2,1	3,0	3,7	3,6	2,7	3,5	3,8	4,1	5,8
Saare maakond	1,9	1,7	1,9	2,1	3,4	2,9	2,9	2,8	3,6	2,9	5,0	5,8
Tartu maakond	2,3	2,3	2,5	3,1	4,6	4,7	4,4	4,3	4,9	5,3	6,9	7,6
Valga maakond	1,4	1,5	1,2	2,0	3,2	2,4	2,9	2,6	3,0	3,2	4,4	5,1
Viljandi maakond	1,2	1,2	1,4	2,1	3,2	3,9	2,9	2,8	3,8	3,5	3,9	5,3
Võru maakond	1,4	1,2	1,4	1,4	2,9	1,9	2,2	2,5	2,8	2,7	3,9	4,8

Lisa 3. Ellujäämismäär kolmandal aastal Eesti maakondade võrdluses aastatel 2004-2009 ja 2013.

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2013
Kogu Eesti	65,6%	69,6%	63,2%	58,2%	57,6%	64,1%	57,2%
HARJU MAAKOND	64,0%	66,9%	59,7%	56,2%	56,2%	62,7%	56,1%
HIIU MAAKOND	73,7%	57,7%	76,3%	72,0%	62,9%	65,4%	71,1%
IDA-VIRU MAAKOND	72,4%	74,2%	72,8%	59,5%	60,1%	65,4%	49,7%
JÕGEVA MAAKOND	61,7%	76,3%	70,0%	61,3%	69,2%	67,3%	58,1%
JÄRVA MAAKOND	65,6%	72,9%	68,4%	59,0%	53,4%	60,9%	66,7%
LÄÄNE MAAKOND	69,8%	72,7%	71,3%	60,5%	59,3%	71,6%	62,3%
LÄÄNE-VIRU MAAKOND	65,3%	72,2%	74,8%	63,3%	59,6%	64,9%	59,5%
PÕLVA MAAKOND	66,2%	78,9%	72,6%	64,3%	56,6%	65,0%	71,3%
PÄRNU MAAKOND	67,8%	69,7%	66,2%	57,6%	54,7%	67,3%	59,2%
RAPLA MAAKOND	70,4%	81,3%	76,6%	61,9%	56,1%	72,2%	65,2%
SAARE MAAKOND	69,1%	78,5%	64,6%	69,6%	68,3%	71,0%	71,0%
TARTU MAAKOND	66,3%	75,1%	65,0%	60,8%	62,2%	65,5%	58,2%
VALGA MAAKOND	75,8%	78,9%	66,4%	66,3%	50,6%	71,2%	61,7%
VILJANDI MAAKOND	76,5%	76,3%	73,1%	61,9%	61,1%	60,7%	59,0%
VÕRU MAAKOND	68,4%	80,4%	77,6%	71,6%	64,8%	73,4%	59,1%

Lihtlitsents lõputöö salvestamiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks ning juhendaja(te) kinnitus lõputöö kaitsmisele lubamise kohta

Mina, _____ Andre Kurg _____,
(*autori nimi*)
sünniaeg 12.03.1993 _____.

1. annan Eesti Maaülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda koostatud lõputöö
Ettevõtete loomine ja elujäämine Eesti maakondades ja seda mõjutavad piirkondlikud
tendentsid _____ aastatel _____ 2004-2015
,
(*lõputöö pealkiri*)

mille _____ juhendaja(d) _____ on _____ Anne Pöder _____
Dr _____,
(*juhendaja(te) nimi*)

1. salvestamiseks säilitamise eesmärgil,
2. digiarhiivi DSpace lisamiseks ja
3. veebikeskkonnas üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile;
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Lõputöö autor _____
(*allkiri*)

Tartu, 09.05.2019 _____
(*kuupäev*)

Juhendaja(te) kinnitus lõputöö kaitsmisele lubamise kohta

Luban lõputöö kaitsmisele.

(*juhendaja nimi ja allkiri*) (*kuupäev*)

(*juhendaja nimi ja allkiri*) (*kuupäev*)